صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مُباحثات

بروز جمعہ ۱۲ فروری ۱۹۹۹ء

مطابق ۲۵ شوال ۱۴۱۹ھ

سرکاری رپورٹ

جلد ۱۴ شمارہ ۴

N.W.F.P.

مندرجات

مندرجات	صفحہ نمبر
۱۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ	۱
۲۔ نشانزدہ سوالات اور اُن کے جوابات	۴
۳۔ رخصت کے لئے معزز اراکین کی درخواستیں	۳۴
۴۔ پوسٹ مارٹم ٹائمنگ پر بحث	۳۴

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز جمعہ مورخہ 12 فروری 1999ء بمطابق 25 شوال المکرم 1419 ہجری صبح دس بجکر پینتالیس منٹ پر منعقد ہوا۔
جناب سپیکر، ہدایت اللہ چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اَعُوْذُ بِاللّٰہِ مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ ۝ بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝
فَاَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّيْنِ حَنِيْفًا ؕ فِطْرَتَ اللّٰهِ الَّتِيْ فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ؕ لَا تَبْدِيْلَ لِخَلْقِ اللّٰهِ ؕ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝ مُنِيْبِيْنَ اِلَيْهِ وَاتَّقُوْهُ وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُوْنُوْا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۝ مِنَ الَّذِيْنَ فَرَّقُوْا دِيْنَهُمْ وَكَانُوْا شِيَعًا ؕ كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُوْنَ ۝ (پارہ 21 سورۃ الروم، آیات 30 تا 32)۔

(ترجمہ) اے نبی صلی اللہ علیه و آله وسلم ته خپل مخ د دین ارخ ته ساته، یو مخیزے اوسیږه۔ د خدائے پاک په فطرت قائم اوسیږه چه اللّٰه پاک پرے بتول خلق پیدا کړی دی۔ د اللّٰه پاک پیدا کړی څیزونه بدلول پکارنه دی۔ بس دغه سم دین دے لیکن اکثر خلق نه پوهیږی۔ تاسو خپل مخونه اللّٰه تبارک تعالیٰ طرف ته اوګرځوئ، د هغه نه یره کوئ، د مونځ پابندی ساتئ او په مشرکانو کښی خان مه ورګډه وئ۔ هغه خلق چه هغوی خپل دین بتوتے بتوتے کړو او بتولی بتولی شو۔ هر یو بتولے په خپله طریقه باندے خپل خان ته غاوره دے۔

جناب بشیر احمد بلور۔ جناب سپیکر صاحب! زه تاسو ته هم خواست کوم او ستاسو په وساطت ټریژری بنچز ته هم خواست کوم چه د Monday په ورځ د باچا خان کلیزه ده نو مهربانی د اوشی چه د اسمبلئ نه په هغه ورځ باندے تاسو مونږ ته چهټی راکړئ نو مونږ به ډیر مشکور یو۔ گورنمنټ بنچز او تاسوته هم خواست کوو چه دا زمونږ Request د Accept کړے شی۔

جناب سپیکر۔ جی۔

سید منظور حسین۔ محترم سپیکر صاحب! دا اگرچه پوائنټ آف آرډرنه دے خو د دے په Cover کښې یوه اهمه خبره ستاسو په نوټس کښې راولم۔ د دے پوسټ مارټم قانون دا دے--------

(اس مرحلہ پر رکن اسمبلی جناب محمد شعیب خان جیل سے رہائی پانے کے بعد ایوان میں تشریف لائے۔)

(تالیاں)

سید منظور حسین۔ محترم سپیکر صاحب! زه جناب شعیب خان ته پخیر راغلے وایم او خپله خبره جاری ساتم---------

جناب سپیکر۔ لږ، یو منټ، تاسو هم دغه خبره کوئ دا کومه چه دوئ د چهټئ او وے او که تاسو بله خبره کوئ؟

سید منظور حسین۔ نه جی، د پوسټ مارټم متعلق خبره کوم۔

جناب سپیکر۔ چه د دے خبرے مسئله حل شی نو بیا به تاسو دا او وایئ۔

سید منظور حسین۔ ٹھیک شوه جی۔

جناب سپیکر۔ جی، د گورنمنټ د طرف نه څه جواب دے؟ انہوں نے Request کی ہوئی ہے۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)۔ سپیکر صاحب! ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے لیکن ہماری ایک Request ہے کہ یہ سارے، ہمارے اپوزیشن کے سب بھائی بیٹھے ہوئے ہیں کیونکہ آج بڑی Important legislation ہم لانا چاہ رہے ہیں جو اس صوبے کے Intrest میں ہے، تو Request یہ ہوگی کہ اگر آج کیلئے 'Questions' Hour' suspend ہو سکے اور آج یہ Legislation ہو جائے تو As it is agreed. ایک فارمولا کے تحت تو ہم چلیں گے لیکن It is a request if it can kindly be considered

جناب بشیر احمد بلور، د منگل په ورخ باندے چه بیا مونږ اسمبلئ ته راشو، په
هغے کښې به نے اوکړو کنه۔ په دے باندے داسے څه جلدی ده۔
جناب احمد حسن خان، سر! آج تو ہمارے بہت Important questions ہیں اور منسٹر
صاحب نے بھی تیاری کی ہوئی ہے۔ آپ ایک دو دن اور لگائیں۔
جناب سپیکر، نہیں' آپ اس طرح کیوں نہیں کرتے کہ Tuesday کیلئے سب
Request کر دیں' باقی ایجنڈا تو ہمارے ہاتھ کا کام ہے لیکن Questions' Hour کی
Suspension اگر آپ Tuesday کو کریں تو اسی دن Legislation ہو سکتی ہے'
That will be better کیونکہ Even if you suspend the rule for today even
then I am not sure کیونکہ آج آنے کے بارے میں جو Call Attention Notices
ہیں' I think that it will take a lot of time There are three/four five Call
Attention Notices on it. I think ---------
وزیر بلدیات، جناب! ہم Request کرتے ہیں کہ یہ چیزیں اگر Tuesday تک لے
جائیں اور آج صرف Legislation ہو جانے تو It is a request. just دیکھیں جی 15th
کو باچا خان صاحب کی برسی ہے اورہمیں تو کوئی اعتراض نہیں ہے' We don't have
any objection to that لیکن ہماری طرف سے بھی Request ہے اگر یہی ان کے
Questions یا Call Attentions جو بھی ہیں' بیشک آپ Tuesday تک لے جائیں'
ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے۔
جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون و پارلیمانی امور)، جناب سپیکر! پہلے تو میری یہ
گزارش ہوگی کہ اگر Suspension of rules کے تحت If you could postpone
and defer these questions for the next day. اگر نہیں ہو سکتے تو پھر یہ
گزارش ہوگی کہ It should be done as early as possible so that we. کیونکہ
اس میں ساری Legislation کو vitiate کرنا ہے' تو پھر وہ Good will کا Gesture
نہیں ہوگا تو اسلئے We should try to ---------
ارباب محمد ایوب جان، جناب سپیکر صاحب! مونږه ستاسو سره Agree کوؤ
لکه څنګه چه تاسو اووے۔ جدون صاحب هم اووے چه As early as it is
possible نو Mr Speaker Sir, we agree with you and honourable

Minister for Law also said that as early as possible, as you said, Sir

Tuesday will be a very good day for discussion Thank you, Sir

جناب سپیکر: یہ تو آپ لوگوں کا آپس کا مسئلہ ہے، مجھے تو اس پر کوئی اعتراض نہیں ہے لیکن ٹائم نکلتا جا رہا ہے۔

جناب محمد شعیب خان(ملاکنڈ)، پوائنٹ آف آرڈر، سر۔

جناب سپیکر، باچا صاحب! دوئ له به لږه Priority ورکړو۔

میاں گل اسفندیار امیرزیب(وزیر تعلیم)، جناب سپیکر صاحب! که د دے بحث په خانے باندے Questions شروع شی نو په لس منټه کښې به دا ختم شی۔

جناب محمد شعیب خان(ملاکنڈ)، جناب سپیکر صاحب! په 24 دسمبر باندے زمونږه په کلی کښې د بجلئ لوډ شیډنګ وو ------

جناب سپیکر، دا یو Request درته کوم، ما خو وے چه خالی شکریه ادا کوئ تاسو خو Details شروع کړو۔

جناب محمد شعیب خان(ملاکنڈ)، شکریه ادا کوم کنه، سر۔

جناب سپیکر: که تاسو Details شروع کوئ نو دا سے به اوکړو، زما خیال دے چه باچا صاحب او تاسو ته به هم Request اوکړم چه دا Questions ختم کړو نو بیا تاسو دا خبره اوکړئ نو دا به بهتره وی ولے چه پکار ده چه 'Questions Hour دے او په دے باندے مونږه د ټول هاؤس وخت واخلو۔

جناب محمد شعیب خان (ملاکنڈ)، جی سر، ٹھیک شوه جی خو زما خو صرف شکریه ادا کول وو۔

نشان زدہ سوالات اور ان کے جوابات

جناب سپیکر، بس ٹھیک شوه۔ زما خیال دے د Questions' Hour نه پس نے اوکړئ۔ Honourable Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No 264

* 264 _ جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ــــ

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ہر ایک ضلع میں سیکنڈری سکولوں کیلئے ایک ڈسٹرکٹ ایجوکیشن

آفیسر ہوتا ہے،

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ DEOs کو سکولوں کی کارکردگی پر نظر رکھنے کیلئے دورے کرنے پڑتے ہیں، جس کیلئے سرکاری گاڑی کا ہونا ضروری ہے،

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو صوبے کے جن DEOs کے پاس سرکاری گاڑیاں ہیں اور جن کے پاس نہیں ہیں، دونوں کی تفصیل فراہم کی جائے، نیز جن DEOs کے پاس گاڑیاں نہیں ہیں تو حکومت کب تک ان کو گاڑیاں دینے کا ارادہ رکھتی ہے،

میاں گل اسفندیار امیرزیب (وزیر تعلیم)، (الف) درست ہے۔

(ب) درست ہے۔

(ج) تفصیل درج ذیل ہے،

جن DEOs کے پاس گاڑیاں ہیں، ان میں ـــــ

DEO Peshawar (Male & Female).

DEO Mardan (Male & Female).

DEO Abbotabad (Male & Female).

DEO Mansehra (Male & Female).

DEO Bannu, DIKhan and Dir (Only Female).

DEO Swat & Malakand (Only Male)

شامل ہیں اور جن DEOs کے پاس گاڑیاں نہیں ہیں، ان میں چارسدہ، صوابی، نوشہرہ، کرک، کوہاٹ اور چترال میں DEO (Male & Female) اور بنوں، کوہستان، ڈی آئی خان، دیر، بٹگرام، لکی، ٹانک، بونیر میں DEO (Male only) جب کہ سوات میں DEO (Female only) شامل ہیں۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! شکریہ۔ ما د دوئ نه غوښتنه کړے وه چه صوبه سرحد کښې څومره DEOs دی چه د هغوی سره گاډی نشته دے؟ دا مے هم غوښتلی وو چه دوئ ته تکلیف نه وی چه په دے سکولونو کښې گرځی را گرځی؟ د گاډی د عدم موجودگئ په وجه باندے د دوئ کار گران شوے دے۔ نو دوئ ما ته په جواب کښې دا ونیلی دی چه بالکل دوئ ته زیات تکلیف دے او په ایجوکیشن کښې زیات رکاوټ دے، دوئ په موقع باندے

خانے ته نه شي رسيدلے، د دے په وجه باندے د هغه سکولونو هغه معائنے نه شي کيدلے۔ ډير تکليفات دی۔ بيا ما په جز (ج) کښې دا غوښتلی وو چه هغه څومره DEOs دی چه د هغوی سره ګاډی شته دے او د څومره سره نشته دے؟ نو دوئ تفصيل راکړے دے جناب، چه په صوبه پختونخوا کښې تيره DEOs دی چه د هغوی سره ګاډی شته دے او تقريباً بيس DEOs داسے دی چه د هغوی سره ګاډی نشته دے۔ اوس د پرائمری سکولونو DEOs چه وی نو د هغوی سره هم ګاډی شته دے او ورسره چه SDEO وی نو د هغوی سره هم ګاډی شته دے۔ هغه په خپل خانے هم زيات اهميت لری خو د سيکنډری DEOs سره خو جناب هائی سکولونه، هائر سيکنډری او مډل سکولونه وی او دا په ټوله ضلع کښې خواره خواره په لويه ايريا کښې پراته وی نو هغه DEOs هلته هغه معائنے نه شي کولے او د هغے په وجه باندے هغه سکولونه خرابيږی۔ که تاسو ريزلټ اوګورئ د هر يو هائی يا سيکنډری سکول نو نتيجه ئے يا % 2 or % 1 ده او دوئ بيا ليکلی دی چه مونږه د ايس اينډ جی اے ډی نه Demand کړے دے نو دا Demand خو جناب، دوه کاله مخکښې شوے دے او د صوبائی ګورنمنټ سره خو دومره ګاډی وو چه مونږه به په اخبارکښې کتل نو روزانه به سل يا دوه سوه ګاډی نيلام کيدل او د نيلام کيدلو هم جناب، داسے طريقه کار وو، ټهيک ده چه ګورنمنټ ته به لږے ډيرے پيسے پرے راغلے وی خو دوئ سره اوس ګاډی شته دے او داسے ډير ګاډی دی چه هغه آکشن شوی نه دی۔ که دا شل ګاډی ئے ورکړے وے، محکمه تعليم يوه اهم محکمه ده او د هغے په ملک کښې او بيا خصوصاً زمونږه په صوبه کښې، چه مونږه په تعليمی لحاظ باندے ډير پاتے يو نو که دوئ دا شل ګاډی ورکړے وے، منسټر صاحب ناست دے او د دوئ سره ګاډی شته دے، اوس هم د مختلفو محکمو ګاډی ولاړ دی، که دا DEOs ته ورکړی نو دا کار به لږ ښه روان شي۔

جناب محمد طارق خان سواتی، سر! اس پر میرا ایک ضمنی سوال ہے۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپيکر! دا يو حقيقت دے چه دے حکومت په خپله بنيادی پاليسئ کښې د اقتصادی صورتحال د ټهيک کولو د پاره بعضے پابندئ لګولے وے او په هغے کښې يوه پابندی دا وه چه سرپلس ګاډی يا زيات

ګاډی به نیلام کوو او خصوصاً وزیر اعظم صاحب پخپله هم خبره کړے وه۔ په وزراء صاحبان باندے نے هم پابندی لګولے وه خو دا بالکل Crystal clear ده چه نن هم وزراء کرام د خپل سټاف کارنه علاوه د محکمو دوه څلور، شپږ ګاډی استعمالوی۔ دا بالکل صفا، واضحه خبره ده چه کومه وزیر اعظم بنده کړے ده او کومه چه د حکومت پالیسی ده۔ نو آیا دا به ښه خبره نه وی که دغه ګاډی د هغه محکمونه فالتو وی او وزراء صاحبان او د هغوی بچی، رونړه یا د هغوی نور دوستان، خپلوان نے استعمالوی نو دا ګاډی د DEOs له ورکړی۔ ضلع دیر جناب سپیکر صاحب، په شپږ ایم پی ایز باندے مشتمل یوه ضلع ده او د هغے د سیکنډری DEO، او زه دا وایم چه هغه په صوبه سرحد کښې جناب سپیکر، په ښه DEOs کښې یو DEO دے، Efficient سړے دے، Hard working دے، پروفیشنل سړے دے، جناب سپیکر، هغه د سوات نه هره ورځ اته بجے خپل دفتر ته راځی او بیا نه اوځی ولے چه د هغه سره ګاډے نشته دے۔ دا ما د وزیر تعلیم صاحب، سیکرټری تعلیم او د ډائریکټر سیکنډری په نوټس کښې راوستے ده ۔ زه دا ضمنی سوال کوم چه آیا دوئ دغه ګاډی چه کوم وزراء یا د هغوی ورثاء او رشته دار استعمالوی، ولے دوئ DEOs ته نه حواله کوی چه د هغے نه د قومی مفادو کار واغستلے شی؟

جناب سپیکر، جناب طارق خان سواتی صاحب۔

جناب محمد طارق خان سواتی، جناب سپیکر! گزارش یہ ہے کہ ایک تو یہ گاڑیاں بہت پرانی ہیں جو ان DEOs کے پاس ہیں اور جناب، میرے ضلع میں یہ گاڑیاں مہینے میں پچیس یا چھبیس دن کیلئے ڈسٹرکٹ ایڈمنسٹریشن ان سے لے لیتی ہے۔ ایک طرف تو ہم یہ کہتے ہیں کہ ہم سکولوں میں اساتذہ کی حاضری کو باقاعدہ بنائیں گے، یہ لوگ فیلڈ میں جائیں اور جناب، مجھے DEOs نے تین دفعہ Request کی کہ ہماری گاڑیاں ڈسٹرکٹ ایڈمنسٹریشن بغیر کسی وجہ کے ہم سے لے لیتی ہے۔ وہ کہتے ہیں کہ ہمیں گاڑیاں چاہئیں اور لے جاکر ڈی سی آفس کے سامنے کھڑی کر دیتے ہیں تو اس میں میں گزارش کروں گا کہ کم از کم ایجوکیشن والوں سے ڈسٹرکٹ ایڈمنسٹریشن گاڑیاں نہ لے۔

جناب سپیکر، نجم الدین خان۔

جناب نجم الدین۔ جناب سپیکر صاحب! زما ضمنی سوال هم دے خو زه د دیر د ضلع سره تعلق لرم چه هغه ټوله غرنیزه علاقه ده۔ په هغے کښې زمونږه DEO Female and Male ، د یو سره هم گاډے نشته دے، نه په پرائمری طرف باندے شته دے او نه په سیکنډری طرف باندے شته دے۔ د هغے وجه دا ده چه نن، مخکښې ما منسټر صاحب ته، سیکرټری صاحب ته او ډائریکټر صاحب ته درخواست کړے دے، زه د دے اسمبلۍ په فلور تاسو ته دا وایم چه دوئ د اچانک یو Inspection اوکړی، چه کوم د School time دے، که په دیر بالا کښې دوئ "10 " سکولونه داسے ما ته اوښودل چه دا کھولاؤ وی نو بالکل زه به د دے خپل سیټ نه استعفیٰ ورکړم ځکه چه DEO په خپل دفتر کښې ناست دے۔ د هغه سره جناب، گاډے نشته دے چه هغه د سکول Inspection اوکړی، هغه د سکولونو کارکردگی اوگوری او د هغے وجے نه استاذان خپلے ډیوټئ له نه ځی۔ زمونږه دا Request دے منسټر صاحب ته چه په ټولو کښې ___ دوئ اوس وانی چه مونږه ایجوکیشن طرف ته توجه ورکوو، د خلقو د تعلیم د پاره به کوششونه کوؤ نو که دا کوشش ورسره اوکړی چه په کوم شی باندے Inspection نه وی، هغه کتلے کیږی نه او د سټاف حاضری نه اغستلے کیږی نو هلته کارنه کیږی او د دے نه حالات ډیر زیات خرابیږی۔ ما سیکرټری تعلیم ته دا خبره کړے ده چه ته راشه او زما په علاقه کښې اوگوره که تا په سلو کښې لس سکولونه هم بیا مونده چه دا کھولاؤ دی ___ او د هغے وجوهات دا دی چه د گاډو د وجے نه DEO or SDEO په Inspection باندے نه ځی۔ نو منسټر صاحب به دا گاډی کله ورکړی؟

Mr Speaker Honourable Minister, please

وزیر تعلیم۔ جناب سپیکر صاحب! دا سوال چه کوم اکرم درانی صاحب کړے دے، دا ډیر یو Pertinent سوال دے۔ په دیکښې لږ شانتے زه وضاحت کول غواړمه۔ چونکه یو ټرانسپورټ کمیټی چه کومه په 1987ء کښې جوړه شوے وه، هغوی خپل سفارشات ورکړی وو۔ د هغے سفارشاتو په بنیاد باندے افسرانو ته د گاډو Authorization اوشو چه دا افسران گاډی استعمالولے شی۔ د هغے مطابق باقاعده د هغوی سره گاډی وو۔ د 1987ء نه پس بالا اضلاع نوے

جوړے شوی دی نو پکار خو دا ده او Common sense هم دا وائی چه They should have been given a retrospective effect لکه با الفرض دی - ای - او سوات ته Authorization شسته نو چه شانګله ضلع روستو جوړه شوه یا بونیر ضلع روستو جوړه شوه یا څه بله ضلع روستو جوړه شو ه نو هغه Automatic authorization هغوی ته ملاؤ شی نو دغه Redoptatism هغوی ته، دا نوے ضلعے چه جوړے شوے وے، هغوی ته Authorization ملاؤ نه شو، نو DEOs سره چه ګاډی نشتے نو دا په دے وجه نشته چه د هغوی دا Authorization نشتے او څه DEOs سره چه ګاډی نشته، هغه په دے وجه نشته چه د هغوی هغه ګاډی ډیر زیات زاړه او Condemn شوی دی او هغوی باقاعده د Auction د پاره Surrender کړی دی- کله چه بحیثیت وزیر ما حلف اغستے وو نو ما یو Directive pass کړے وو چه Each DEO. SDEO should tour at least two days in one week هغه غریبانان ناست وو، څه غرنے اونکړو خو چه یو میاشت اوشوه او هیڅ Tour report ما له رانغے نو بیا ما را اوغوښتل چه ولے زما دا آرډرز نه منلے کیږی؟ هغوی اوونیل چه Tours خو به کوؤ خو په څه به نے کوؤ؟ زیاتے ضلعے داسے دی چه د سره یو ګاډے هم شته نه نو Tours به کیږی په څه باندے؟ بیا دا خبره ما د S&GAD سره Take up کړه او بیا مے د چیف منسټر صاحب سره هم Take up کړه او And then I had the Tranasport Committee reconstituted ټرانسپورټ کمیټی ناسته ده- دا کوم ضلعو کښ چه د DEOs سره د ګاډو Authorization نشته چه یو هغه Authorize شی او بل هغه DEOs او SDEOs چه د چا ګاډی Condemn شوی دی نو د هغه Condemn شوو ګاډو Replacement اوشی- نو په دے خبرو باندے ټولو کښ زیات توجه ما ورکړے ده او انشاء الله ډیر زر به د دے ټرانسپورټ کمیټئ رپورټ راشی او بیا In the light of the report of that committee انشاء الله دا ګاډی به دوئ ته فراهم شی څکه چه دا زمونږه یو ډیر لوئے ضرورت دے- کوم ځائے پورے چه د پرائمری DEOs تعلق دے نو د پرائمری هم ټول DEOs سره ګاډی نشته، د هغوی هم داسے حالات دی- د هغوی حالات د دوئ نه څه بهتر نه دی- تقریباً شل ګاډی

د دوئ سره کم دی او تقریباً اته، لس د هغوی سره کم دی۔ بل چه کوم خانے پورے د ضلعے د انتظامیے تعلق دے، طارق سواتی صاحب ضمنی سوال کښې دا خبره اوکړه، واقعی دا یو حقیقت وو چه اے سی، ډی سی به او لګیدو ګاډی به ئے د دوئ Impound کړل او بیا به ئے د خپل کارونو د پاره استعمالولو۔ دا ما DEOs کانفرس را غوښتے وو او هغوی دا یو Complaint اوکړو نو بیا ما باقاعده هغوی ته دا هدایت اوکړو چه د ضلعے انتظامیه چه کله ستاسو ګاډی Impound کوی نو تاسو به باقاعده هغوی ته نه Respond کوئ او د خپل ډائریکټر نه به تپوس کوئ۔ ډائریکټرز نه به هغوی تپوس کوی، If it is a situation of extreme law and order and emergent situation نو بیا خو ظاهره ده، د حکومت هره یوه محکمه چه ده، د هغے هغه Vehicle به استعمالیږی خو دا حقیقت دے چه کوم طاقتور افسران دی نو هغوی دا ګاډی بوخی او په هفتو هفتو، په میاشتو میاشتو د دوئ سره ولاړ وی۔ نو ما دا هدایت اوکړو چه یو DEO ته به هم داسے ګاډی نه ورکوئ او باقاعده د خپل ډائریکټر نه به تپوس کوئ And they are going to be answerable to their directors and none other نجم الدین خان د Absentism خبره اوکړه چه د دیر په ضلع کښې سکولونه بند دی۔ دے خبرے سره هم زما اتفاق دے۔ د دے یوه وجه دا ده چه دے SDEOs او DEOs سره ګاډی نشتے او هغوی دا Constant tours نه شی کولے۔ بله وجه دا ده چه اوس دا نوے Recruitments کیږی، تقریباً محه 4590 آسامیانے به اوس ډکیږی د هغے د پاره مونږ د طریقه دا شروع کړے وه چه کوم د لرے علاقو خلق وو نو مونږ په Vacant posts باندے ټرانسفرز نه Ban lift کړے وو نو هغه لرے لرے خلق چه کوم Relatively urbanize areas نه تعلق ساتو نو د هغوی باقاعده خالی آسامیانو باندے ټرانسفرز شوی دی او لرے علاقو کښې چه کومے آسامیانے اوس خالی دی نو We have come up with policy of localized recruitments انشاء الله په دے میاشت کښې به دا Recruitments کیږی، Advertizement شوے دے۔ د DEOs د Mobilization د وجے نه چه کومه مسئله ده نو هغه خو به مونږ د ټرانسپورټ کمیټئ په ذریعه حل کوؤ او نور چه Lack of staff د

وجه نه مسئله ده نو هغه به انشاء الله مخکښ دے میاشت کښې به دا Recruitments چه کیږی، په هغې باندے به دا مسئله حل شی۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! دا حقیقت دے چه منسټر صاحب په دے کښې ښه غونډے کار او کوشش اوکړو خو یو خو Request دے جی چه هغه DEOs چه د چا سره زاړه ګاډی وو او هغوی ته هغه قانونی اجازت هم شته چه ګاډی اوساتی، هغې کښې د لږخښے مخکښې د کمیټۍ نه، هغه چه کوم دوئ سره ګاډی شتے، یو خو دا ده چه نوے ضلعے جوړے شولے او د هغې د پاره به یو نوے ډیمانډ وی جی نو د هغې به خوامخواه دوئ اجازت اخلی‌خو یو داسے دی چه لکه زه به د بنوں ضلع یاده کړم چه کومه زما په خیال په دے صوبه کښې زړه ضلع ده نو په هغې کښې هم جی ګاډی نشته دے، که دوئ دومره اوکړی چه دا زړے ضلعے چه د چا کوم DEOs سره دا اختیار شتے چه ګاډی ساتلے شی که د هغې دوئ سپیشل کیس کښې د چیف منسټر نه اجازت واخلی او دا ګاډی فراهم شی او ګاډی هم جی دوئ سره شتے۔ هغه ګاډی چه داسے خرڅیږی جی چه د پینځو لکهو ګاډی وی او په نیلام کښې په درے لکهه خرڅیږی او بیا ګورنمنټ د ایجوکیشن ډیپارټمنټ د پاره بل نوے ګاډے آخلی، هغه په باره لاکهه او په تیره لاکهه وی او دوئ سره اوس هغه ګاډی چه په درے، څلور لکهه خرڅیږی نو هغه ضرورت پرے پوره کیدے شی۔ که دے د هغه ګاډو ډیمانډ اوکړی نو بهتر به وی۔ زمونږ دا هم جی یو ګزارش دے چه دوئ د د پټرولو ګاډی ورته نه آخلی۔ اوس دغه ډی ای اوز پرائمری سره جی د پټرولو جیپان دی، هغه په یو میل باندے دومره خرچه کوی، که دوئ د هغوی د پاره د ډیزلو د ګاډو انتظام اوکړی چه کوم ډی ای اوزدی او لږ ورته مهربانی دا اوکړی چه هغه په دوه حصے کښې کوی، کوم سره چه شتے نو هغوی ته خو تاسو هسے هم ګاډی ورکوئ جی۔

وزیر تعلیم: دا احمد حسن خان چه مخکښې پکښې دا کومه خبره اوکړه نو ما د خپل ډیپارټمنټ نه دا تپوس اوکړو چه کله دا Surplus ګاډی Surrender کیدل او دا نیلام کیدل نو هغه وخت کښې تاسو دا خپل ډیمانډ ولے پیش کړے نه وو چه دلته ستاسو دا محکمه Deficient ده په ګاډو کښې او هغه طرف ته دا

Surplus گاډی نیلام کیږی؟ اوس هم څه ایک سو پچاس گاډی لا نیلام شوی نه دی او ولاړ دی، په هغه خانے کښ ولاړ دی، دا کهلاؤ خانے چه دے د سیکریټریټ مخے ته۔ زه Personally تلے ووم چه په دے کښ که څه د کار گاډی وی چه زه د C M نه Special permission واخلمه او چه دا گاډی Re-allocate کړو خو هغه ټول Condemned گاډی دی، یو پکښ هم د کار نشتے۔ انشاء الله د ټرانسپورټ کمیټیٔ ما پرون تپوس کوو نو د هغوی رپورټ Finalize دے او چه کوم گاډی Condemn شوی دی او چه کوم DEOs ته نوے Authorization پکار وی نو دا کار به انشاء الله په یو خانے کوو او امید دے چه ډیر زر به دا مسئله حل شی۔

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)، یو خبره مے کوله جی۔ احمد حسن خان پکښ اوونیل چه بعضے منسټرانو څلور څلور او پینځه پینځه گاډی استعمالوی د بچو او رشته دارانو د پاره، نو ما ونیل که دویٔ هغه په گوته کړی نو مونږه به اسفندیار باچا ته اووایو چه هغه گاډی خو د منسټرانو نه اول واخلی او که د دویٔ په نظر کښ څوک داسے وی چه هغه خپل رشته دارانو یا خاندان د پاره د د محکمے گاډی استعمالوی -----

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! دا تفصیل خو شاید چه تازه دے خو Privately خبره کوم خکه چه دا اسمبلی ده او زه نه غوارم چه د هغوی پوزیشن خراب کړم خو زه دا خبره هم Appreciate کوم چه بعضے کسانو خپل سرکاری گاډی، بعضے پکښ داسے ښه وزیران شته چه هغوی هغه خپل گاډی هم Surrender کړی دی او په خپل خرچ باندے ډیوټی کوی خو دا هم حقیقت دے چه د بعضو گاډی استعمالیږی، ټولے اسمبلیٔ ته پته ده، جناب۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! ده یوه ټهیک خبره کړے ده۔ په دے صوبه کښ داسے کسان شته چه ورته د یو گاډی ضرورت وی او هغه سره شپږ، شپږ دی۔ د دے تحقیقات کول پکار دی او دا گاډی ترے اغستل پکار دی۔ د دے خرچ چه دے، دا په دے صوبه راځی۔ زما دا تجویز دے چه د نن نه دے له یو کمیټی جوړول پکار دی چه چا سره د یو نه زیات گاډی دی او چه کوم ټائم کښ دے سرکاری کار کوی، په هغه ټائم کښ به ئے استعمالوی او بیا به ئے نه

استعمالوی- زیاتی گاډی دِ دَ هغوی نه واخستے شی، هغه که د هر چا سره وی- که په دے صوبه کښې د وزیر سره وی او یا که د نور چا سره وی نو وا دِ خستے شی-

جناب سپیکر، یره جی، داسے کار دے چه بس، اوس هغه خو اوشو کنه- دا Questions پاتے کیږی- بیانم نشته او نور هم پاتے کیږی-

وزیر تعلیم، یو عرض پکښې ما کوؤ سپیکر صاحب، چه دا بالکل صحیح خبره ده چه کوم وزیر سره د یو گاډی نه زیات گاډی وی نو زه هم ستاسو لاندے پبلک اکاؤنټس کمیټۍ کښې پاتے شوے یم، داسے Issues بیا روستو Thrash out کیږی چه فلانی وزیر سره داسے گاډی وو او د هغے د پیټرولو خرچے پیسے دا Audit objection راغلے دے، نو که په دے باندے یو کمیټی جوړه شی او دا خبره که In letter and spirit implement شی نو د دے نه ښه خبره بله نشته جی-

جناب احمد حسن خان، سر! افسرانو بیا هم بالکل عمل نه دے کړے- افسران هم جناب سپیکر، نن شپږ، شپږ او پینځه، پینځه گاډی استعمالوی- د ډسټرکټ کونسل گاډی استعمالوی، جناب سپیکر- دا داسے یو حقیقت دے چه د دے نه څوک انکار نه شی کولے- په دے کښې تحقیقات کول پکار دی او که حکومت غواړی چه دا شئے کنټرول شی نو دے کښې حکومت له پیشرفت پکار دے چه هغه پکښې راوړاندے شی-

جناب وجیہہ الزمان (وزیرصحت)، پوائنٹ آف آرڈر۔ سر! بات چل نکلی ہے سرکاری گاڑیوں کے Misuse کی، تو اس میں ایک Proposal میں ایوان کے نوٹس میں لانا چاہتا ہوں کہ یہ ایک صریح حقیقت ہے کہ سرکاری گاڑیوں کا Misuse ہر جگہ پر ہے۔ جہاں ایک گاڑی کی ضرورت ہو، جیساکہ میرے بزرگ عبد الرحمان خان صاحب نے کہا ہے کہ اب ایک کی جگہ چھ، چھ استعمال ہو رہی ہیں اور اس میں کوئی شک نہیں ہے۔ اس کا ایک Solution میرے ذہن میں آتا ہے، اگر ایوان میرے ساتھ اتفاق کرے تو گورنمنٹ سرکاری ملازمین کو Subsidized rates پر گاڑیاں مہیا کر دے Ownership basis پر اور ساتھ ان کو آپ Maintenance allowance اور Travelling allowance وغیرہ

سب دیں تاکہ وہ گاڑیاں Maintain ہوں اور Misuse نہ ہوں اور اس سے میں سمجھتا ہوں کہ گورنمنٹ پر بہت کم خرچ پڑے گا اور Misuse بھی نہیں ہوں گی اور گاڑیاں بھی Maintain ہوں گی' Pollution بھی کنٹرول ہوگی ہر لحاظ سے تو اس پر اگر ایوان بحث کرنا چاہے۔ Thank you

جناب سپیکر، عبدالرحمان خان! زما خپل دا خیال دے چه د دے خپله سټینډنګ کمیټی شته او سټینډنګ کمیټئ ته تاسو اووایئ چه هغه چیئرمین صاحب نے واخلی او بس دا ټوله خبره پکښ Thrash out شی نو پته به هم اولګی او حل به هم شی۔

حاجی عبدالرحمان خان، ټهیک شوه کنه جی۔ دا ضروری شے دے، دا د قرآن آیات هم دے چه "ان المبذرین کانو اخوان الشیطین" نو مبازرت نه دے پکار۔

جناب احمد حسن خان، دے ګوته سنډوی چه دا بالکل نه شی کیدے۔ جناب سپیکر! دا چل پکښ کوی۔

Mr Speaker Honourable Khurshid Azam Khan, MPA, to please ask his Question No 390

* 390 _ جناب خورشید اعظم خان، کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔۔۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ مندرجہ ذیل سکولوں میں پرنسپل اور اساتذہ کی کمی ہے،

(۱) مڈل سکول کنگڑان' (۲) ہائی سکول تکیہ شیخان' (۳) ہائی سکول مکول' (۴) ہائر سیکنڈری سکول لورہ' (۵) ہائی سکول گرھی،

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو آیا حکومت مذکورہ سکولوں میں ہیڈ ماسٹر / پرنسپل اور اساتذہ کی کمی کو پورا کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

میاں گل اسفندیار امیر زیب (وزیر تعلیم)، (الف) جزوی طور پر درست ہے۔

(ب) (۱) پبلک سروس کمیشن نے ستر ہیڈ ماسٹروں کو گریڈ 17 پر تعیناتی کیلئے سفارش کی تھی مگر عدالت عالیہ کے حکم امتناعی کی وجہ سے اس پر عملدرآمد نہ ہو سکا۔ اب چونکہ عدالت نے اجازت دے دی ہے' لہٰذا ان کی تعیناتی جلد کی جارہی ہے۔

(۲) گریڈ 17 سے ۱۸ کے چوہتر پرنسپلز اور گریڈ ۱۸ سے ۱۹ کے چوراسی پرنسپلز کی ترقی کے کیس آخری مراحل میں ہیں اور ان کی تعیناتی بھی جلد کر دی جائے گی۔

(۳) ایس۔ای۔ٹی اساتذہ کے علاوہ باقیماندہ خالی آسامیاں مشتہر کی جا چکی ہیں۔ تمام قانونی لوازمات پورے ہونے پر ساری خالی آسامیوں کو پُر کر دیا جائے گا۔

جناب خورشید اعظم خان، شکریہ۔ جناب سپیکر صاحب! یہ سوال کافی عرصہ پہلے دیا ہوا تھا تو اصل معاملہ یہ ہے کہ جو ادارہ ہو' جہاں پر پرنسپل نہ ہو یا جس ادارے کا سربراہ نہ ہو تو وہ کس طریقے سے چل سکتا ہے؟ انہوں نے جواب میں کہا ہے کہ یہ معاملہ عدالت میں تھا اور ابھی ہم کر رہے ہیں۔ سر! یہ خاص ایجوکیشن کا معاملہ ہے' جہاں پر ہمارے ملک اور قوم کے بچے تعلیم حاصل کرتے ہیں تو مہربانی کرکے ان پرخصوصی توجہ دی جائے تو مہربانی ہوگی۔

جناب نجم الدین، سر! زما ضمنی سوال دے۔ دے جز (ب) کښې که تاسو اوګورئ جی نو سټر کسان پبلک سروس کمیشن Approve کړی دی خو دا به په کوم خانے راځی؟ بیا په سیکنډ (2) جز کښې دوئ دا لیکلی دی چه د 17 نه 18 ګریډ پورے چهتر پرنسپلز او د 18 نه تر 19 پورے چوراسی پرنسپلز، نو دا ټول چه جمع کړئ نو تقریباً څه دو سو هیډز آف دی سکولز چه کوم دی، نو د دوئ پوسټونه خالی دی۔ اوس زه دا عرض کومه چه دوه سوه سکولونه په دے وړه صوبه کښې، په دے پختونخواه کښې، په دے صوبه کښې دوه سوه واړه هانی او هائر سیکنډری سکولونه خالی پراته دی، د هغے پرنسپلز نشتے جی، د هغے انچارج نشتے۔ مونږ خو دا منو چه منسټر صاحب اوس راغلے دے، ډیر په تیزئ سره ئے کار شروع کړے دے او ډیر ښه سړے دے خو د دے هم شپږ میاشتے اوشوے۔ په شپږو میاشتو کښې جی که تاسو دا حساب کتاب اولګوئ چه دوه سوه سکولونه خالی دی، په هغے کښې پرنسپلز او هیډ ماسټران نشتے نو منسټر صاحب به د داسے سی ټی، پی ټی سی، ایس ای ټی استاذانو خالی پوسټونه تر کله پورے ډک کړی او دے سکولونو له به دا استاذان کله ورکوی؟

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! یہ کوئی سٹر ہیڈ ماسٹرز پبلک سروس کمیشن نے Recommend کئے ہیں مگر ہائیکورٹ کا Stay order جو پچھلے مہینے Vacate ہوگیا ہے تو باقاعدہ ابھی ان سٹر کی آج یا کل Approval بھی آ چکی ہوگی چیف منسٹر صاحب سے۔ جہاں تک گریڈ 17 سے 18 تک پروموشن ہے یا 18 سے 19 تک پروموشن ہے تو وہ

باقاعدہ اپنی اپنی آسامیوں پر کام کر رہے ہیں۔ اگر سترہ، اٹھارہ تک پروموشن ہے تو باقاعدہ وہ سترہ میں کام کر رہے ہیں۔ اگر اٹھارہ سے انیس تک پروموشن ہے تو وہ اٹھارہ میں کام کر رہے ہیں تو یہ آسامیاں خالی نہیں ہیں۔ نجم الدین خان صاحب د پارہ به زه دا عرض اوکړم چه دا سوال تقریباً یو کال زوړ دے نو باقاعده ویکنسیانے نے دي، زه تاسو ته خو دا وایمه چه په دے میاشتے کښې تقریباً څه 4800 بهرتیانے به کیږي سوانے د ایس ای ټی نه خکه چه SET are further 1200 posts او په هغے باندے د هانیکورټ نه Stay order دے۔ څنګه چه هغه Stay order vacate شي نو انشاء الله دا بهرتیانے به نے هم شروع شي۔ انشاء الله په دے میاشت یوه نیمه کښې چه د دے دا ټول Clearance راشي نو داسے یو سکول به په دے صوبه کښې نه وي چه کوم به خالي پاتے شي۔ د 17 نه تر 18 پورے او د 18 نه 19 پورے دومره مسئله وي په دے پروموشن کښې چه دا ACRs د یو خانے نه او د بل خانے نه راټولول غواړي نو په دے چوراسي کښې کم از کم چوالیس داسے کسان دي چه د چا لا ACRs هم نه دي Compile شوي۔ څنګه چه دا ټول ACRs compile شي نو په دے میاشت کښې به بهرتیانے کیږي او دا ټول خایونه چه دي، دا به ډک شي۔

جناب خورشید اعظم خان، سپیکر صاحب! یہ جو بات انہوں نے کی ہے، اصل معاملہ یہ ہے کہ میرے حلقے میں، میں نے پانچ سکولوں کی ان کے سامنے نشاندہی کی ہے، اس کے علاوہ بھی سکول ہیں۔ یہ مہربانی کریں، کم از کم دو سکولوں کیلئے تو کوئی Arrange کریں۔ جناب! دو سال تو میرے یہاں ہو گئے ہیں اور اس سے پہلے کے ان سکولوں میں پرنسپل نہیں ہیں تو سر، مہربانی کرکے یہ Assurance دیں کہ جتنا جلدی ہو سکے، دو، چار دن ہمیں دیں کیونکہ جب میں حلقے میں جاتا ہوں تو علاقے کے لوگ یہ کہتے ہیں کہ دو سال تو آپ کے ہو گئے ہیں اور آپ سے پہلے پانچ سال گزر چکے ہیں کہ یہاں پر پرنسپل نہیں ہیں تو مہربانی کریں، یہ انتہائی اہم مسئلہ ہے، تو اسلئے اس پر خصوصی توجہ دیں۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! دا مسئله په ټولو سکولونو کښې ده۔ پکار دا ده، د وزیر تعلیم صاحب دوه کاله اوشو او په دے انتظار کښې سکولونه، یو خو پکښې ماستران هم کم دي، چه انتظار دے د پبلک سروس کمیشن نو خلق به څه کوي؟ پکار دا ده چه زر تر زره د دے بندوبست اوکړے

شي- Stay order پرے واخستے شو نو ماشومانو بچو څه گناه کړے ده؟ د دے د پاره تاسو څه بندوبست کړے دے؟ زه ستاسو نه دا تپوس کومه- وزیر تعلیم د ما ته اووانی چه ماشومانو د پاره دوئ څه بندوبست اوکړلو؟ چه Stay order واخستے شو نو دوئ به اوس هغوی سره څه کوی؟ بعضے سکولونه دی هغه بالکل بند دی-

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر! په دے کښې زما ضمنی سوال دے-

جناب سپیکر، دا نور بزنس به ستاسو پاتے کیږی خو جی-

جناب اکرم خان درانی، ډیر اهم دے جی-

جناب سپیکر، ستاسو کال اټینشن به هم پاتے کیږی- ډیر زور مو پرون لګولے وو په هاؤس کښې، پرون پاڅیدئ چه زما به خوامخواه راولئ- اوس تاسو انجنټی یئ په دے باندے چه دولس بجے شی، انشاء الله نو Sitting به Adjourn کیږی نو بیا به بهانے یا شکایتونه نه کوئ چه مونږ سره سپیکر دا کار اوکړلو-

جناب عاشق رضا سواتی، سپیکر صاحب! زه به یو منټ اخلم، زیات ټائم به نه اخلم- ما له به ټائم راکوئ جی-

جناب سپیکر، د دوئ نه پس به تاسو خبره اوکړئ-

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! محکمه تعلیم دا ضرورت محسوس کړے وو چه په دے کالجونو باندے ډیر زیات بوجھ دے او د پوره صوبے په دیهاتو کښې نے هائر سیکنډری سکولز کهلاؤ کړی دی، د فرسټ ائیر او سیکنډ ائیر کلاسونه دی پکښې- په دیهاتو کښې چه څومره هائر سیکنډری سکولز دی نو په یو سکول کښې هم سائنس کلاسز نشته جی- صرف آرټس کښې چه کوم بچی سبق وائی، هغوی پکښې داخلے اخستے شی او باقی سائنس کښې چه څوک ایډمیشن اخلی نو هغوی په هغے هائر سیکنډری سکولونو کښې ایډمیشن نه شی اخستے- نو که د دے هم زر انتظام څه طریقے سره اوشی چه هغه هائر سیکنډری سکولونو کښې د سائنس ایډمیشن هم دوئ جاری کړی-

جناب سپیکر، جی سواتی صاحب-

جناب عاشق رضا سواتی، مهربانی- سپیکر صاحب! په دے کښې لویه مسئله دا ده

چه د محلورو· پینخو کالو نه چه کوم سکولونه خالي دی· سپیکر صاحب، د محلورو· پینخو کالو نه چه دا کوم سکولونه بغیر د پرنسپله دی نو د دے یو وجه دا ده چه کوم سکولونه په غریبزے علاقه کښې دی· هغے ته محوک خی نه او کوم چه په ښارونو کښې دی یا په Plain area کښې دی· زه خو دا وایمه چه پبلک سروس کمیشن که اجازت ورکړے دے نو وزیر صاحب ته ستاسو په وساطت دا وایمه چه د حلقے د ایم پی اے نه د تپوس اوکړی او د هغوی د مشورے سره د هغه سکولونو چه کوم په غریبزو علاقو کښې دی، د پاره د مخکښې دا پرنسپلان راکړی چه د هغوی دا دیرینه مطالبه پوره شي۔

جناب *شیر زمان شیر*۔ جناب سپیکر صاحب! زمونږه خو سمه علاقه ده، هغه غریبزه نه ده او په هغے کښې هم نشته۔

جناب *سپیکر*۔ شیر زمان خان! تاسو نه مخکښې سلیم خان پاڅیدلے وو چه دوئ خبره اوکړی نو بیا تاسو خبره اوکړئ۔

(تالیاں)

جناب *سلیم سیف اللّٰه خان*، زه د فرید خان ډیره شکریه ادا کومه چه میز ئے ډیر اوډبولو۔ ما صرف دا مسئله، قیصے خو ډیرے اوشوے خو اجتماعی د هر ممبر په حلقے کښې او بار بار د دے شی وضاحت هر یو ممبر اوکړو چه سکولونه او کالجونه جوړ دی او هغه کهلاویږی نه، نو زما صرف وزیر صاحب ته دا گزارش دے چه په پنجاب کښې، هلته د Ghost schools د پاره یو Operation حکومت پنجاب کړے دے، په هغے کښې وانی چه ډیر داسے سکولونه وو چه هغه صرف په کاغذونو کښې وو یا ډیر داسے پوستونه وو چه هغوی تنخواګانے اخستے خو کار ئے نه وو۔ نو آیا دوئ هم که دلته په دے صوبه کښې که آرمی ته دا شے حواله کړی چه هغوی دے خانے کښې هم داسے یوه کارروائی اوکړی· کیدے شی چه ډیر داسے اضافی پوستونه وی چه هغه رااوخی او چه کوم Genuine وی نو هلته به بیا هغه کسان بوتلے شي۔ دا زما یو تجویز دے۔

جناب *سپیکر*، جی شیر زمان شیر صاحب۔

جناب *شیر زمان شیر*، جناب سپیکر صاحب! سواتی صاحب اوونیل چه په غریبزه علاقه کښې نشته، زمونږه خو سمه علاقه ده چه ډیرے پکښې هم نشته دے، په هغے کښې هم نشته- پرون مے منسټر صاحب له د سوشل ویلفیئر والو یو درخواست رالیږلے وو، په گرلز هائی سکول کښې صرف دوه استاذانے دی. صرف دوه استاذانے دی او شپږ میاشتے اوشوے، نور سټاف هډو نشته دے- دغه شان د نورو سکولونو حالت هم دے- دا یو گهمبیر مسئله ده- دے ته توجه ورکول غواړی- د غر مسئله نه ده، د سمے مسئله هم ده-

جناب *محمد ہاشم خان (دیر)*، سپیکر صاحب! دا خورشید اعظم صاحب چه کوم سوال کړے دے نو دا ډیر اهم سوال دے او دغه شان مسئله، د نجم الدین خان او د دے ټولو یوه مسئله ده- زما په علاقه کښې تقریباً اوولس سکولونه خالی پراته دی او روزانه مونږه محکمے او منسټر صاحب ته درخواستونه کوؤ خو د استاذانو هم دغه شان قیصه ده او سکولونه بند پراته دی جی- نو مهربانی اوکړئ، دے ته خصوصی توجه ورکړئ-

جناب *توفیق محمد خان*، محترم سپیکر صاحب! څنگه چه سلیم خان اوونیل نو دا ډیره اهمه مسئله ده او منسټر صاحب مونږ سره په تیر سیشن کښې وعده کړے وه چه ستاسو به یو میټنگ کیدو او دا خو تقریباً اکیس سکولونه زما په علاقه کښې دی چه په هغے کښې هډو د سره څوک شته نه- د جینکو سیکنډری سکول دے د بابوزو، واورئ جی یوه استاذه ده پکښې، یوه استاذه د بابوزو په مډل سکول کښې ده- داسے هائی سیکنډری سکولونه هم شته چه په هغے کښې استاذانے هډو د سره شته نه- دا ډیره لویه او اهمه مسئله ده- د دے انتظام پکار دے ځکه چه بچی تباه شو- دا سبا بله ورځ د امتحانونو ورځے دی او استاذان نشته نو دا څومره د افسوس خبره ده-

بیگم نسیم ولی خان، محترم سپیکر صاحب! نه، زه ضمنی سوال نه کومه، زه د مسئلے حل راوباسمه- خبره دا ده چه یوه مسئله په ټوله صوبه کښې ده، پکار دا ده چه وزیر صاحب اودریږی او هغوی دا اووائی چه یو Uniform policy به جوړه کړو چه کوم ځائے کښې سکولونه دی، هائر سیکنډری سکولز -Up

grade شوی دی یا کالج جوړ شوے دے، هغه څومره چه دی، هغه به مخے ته کیږدو او په هغے کښې به د استاذانو تعین اوکړو، که پروفیسران دی، که پرنسپلان دی او که استاذان دی۔ که دا خبره زما خیال دے وزیر صاحب اوکړی نو دا ټول ملګری به مطمئن شی او یو یو کس به نه پاتې کیږی۔ ما ضمنی سوال نه دے کړے ګنی نو زما حلقه هم داسے پرته ده خو سوال نه کومه۔

جناب سپیکر، بی بی! دا خبره ستاسو بالکل ټهیک ده خو که زرخله هم دوئ دا خبره اوکړی نو دوئ به خپله خبره کوی۔ اوګورئ هغه دے، تاسو اوونیل هم او بیا یو پاڅیدلو۔ جی، آپ فرمائیں۔

جناب سرنګزیب، جی دا خورشید اعظم صاحب چه کوم سوال کړے دے، دا یو اهم سوال وو۔ دغه شان زما په حلقه کوهستان کښې هانی سیکنډری سکول دے او په هغے کښې د سره یو ماسټر هم نشته۔ د هغے د پاره مخکښې هم ما سوال کړےوو، نورو سکولونو کښې هم ماسټران نشته۔

Mr Speaker Honourable Minister, please

وزیرتعلیم، جناب سپیکر صاحب! لکه ما چه څنګه مخکښې اوونیل نو په دے میاشت کښې تقریباً چار هزار، آټه سو بهرتیانے به کیږی په میرټ باندے۔ باقاعده ایډورټائز شوی دی، ماسوانے د ایس ای ټی ټیچرز چه کوم باندے په هانیکورټ کښې Stay order دے۔ په هانیکورټ کښې چه کوم Stay order دے نو هغه هم څه عجیبه شانتے Stay order دے څکه چه د هغے ایس-ای-ټی ټیچرز یو څو میاشتے مخکښې انټرویوز شوی وو او د هغے قانون دا دے چه انټرویو اوشی او په هغے باندے تعیناتی شپږ میاشتے کښې اونشی نو هغه Interviews invalid شی، نو د هغے انټرویو شپږ میاشتے تیرے شوی هم دی نو هغه که باالفرض High Court decides this way or the other. نو هغه خو هسے هم Null and void دی۔ مونږه خپل کوشش شروع کړے دے چه په هغے کښې تاریخ لږ زر رااوخی او چه په هغے کښې ورته مونږ دا خبره اوکړو که تاسو باالفرض Stay ورکوئ او که نه ورکوئ خو دا شپږ میاشتے په هغے باندے تیرے شوی دی، هغه هسے هم Null and void شوی دی۔ نو ماسوانے

دا دولس سوه ایس-ای-ټی پوسټونه، نور ټول پوسټونه به په دے میاشت کښی دک شی انشاء اللهٔ، د Interviews process روان دے او دا کوم ځائے چه څلور زره او آته سوه پوسټونه خالی وی نو ظاهره ده، په هر یو علاقے کښی به څه نه څه سکولونو کښی خایونه خالی وي خو انشاء الله د دے مسئلے حل به ډیر زر مونږه راوباسو- بل سلیم سیف الله خان یوه ډیره ښه خبره اوکړله چه په پنجاب کښی یو Operation شوے وو د ghost schools regarding Army نو هغه Exercise مونږه دلته په صوبه سرحد کښی هم Undertake کوؤ او In the middle of April به هغه Exercise کیږی- د هغے Exercise مقصد دا دے چه واقعی دلته، دے DFID او دے خپل پرائمری ایجوکیشن پروګرام باندے هم مونږه سروے کړے ده او تقریباً درے زره سکولونه مونږه Ghost قرار کړی دی- په هغے درے زره کښی صرف دا نه دی چه صرف په کاغذونو کښی سکولونه موجود دی او اصل کښی موجود نشته خو هغه سکولونه چه په کومو کښی استاذان نشته، هغه سکولونه چه په کومو کښی ټیچران نشته، هغه سکولونه چه کوم ځائے کښی یو سکول شته او بل سکول ورته په یو څو قدمه فاصلے کښی دے- بحرحال آرمی چه کوم آپریشن اوکړی نو د هغے په وجه باندے به مونږ ته څه Exact data راشی او هغه Data چه ده، زمونږه خیال دا دے چه مونږه ایجوکیشن ډیپارټمنټ ټول په ډسټرکټ لیول، سب ډویژن لیول، ډائریکټوریټ لیول او سیکرټریټ لیول باندے Computerise کړو نو هغه Data به مونږه استعمال کړو او دا ډیپارټمنټ چه Computerise شی نو د دے منیجمنټ به نسبتاً ډیر بهتر شی- نور سټاف چه د چار هزار، آټه سو کسانو کیے دے، نو ظاهره ده، هر ځائے کښی به، زما په خپله حلقه کښی داسے سکولونه دی چه په کوم کښی پوسټونه Sanction شوی دی خو استاذان نشته او انشاء الله دا انټرویوز چه اوشی نو زر به د هغے تعیناتیانے شروع شی-

جناب بشیر احمد بلور، په پوائنټ آف آرډر باندے سپیکر صاحب دا عرض لرم، منسټر صاحب اوونیل چه ما یو Data collect کړے ده او په هغے کښی درے زره Ghost سکولونه ملاؤ شوی دی او بیا ئے ورسره دا خبره هم اوکړه چه په اپریل کښی ئے مونږه آرمی ته حواله کوؤ، نو مطلب دا دے چه منسټر

صاحب پخپله فیل شولو، د دوئ دا ډیپارټمنټ فیل شو او د دوئ دا کارکردګی دومره بنه نه ده چه دوئ پخپله باندے دا ټول هر څه اوکړی او چه بیا ئے آرمی ته حواله کوی نو دے د دا مونږ ته اووائی کنه چه دے پخپله فیل شو خکه ئے دے آرمی حواله کوی او حکومت په خپلو ټولو کارونو کښ فیل شو۔ دا آرمی چه هر یو ډیپارټمنټ ته راخی نو بیا پکار ده چه دا حکومت هم آرمی ته حواله شی چه حکومت هم ټهیک شی، کرپشن هم ختم شی او د نادهندګانو نه پیسے هم واخلی۔ چه هر څه آرمی کوی نو بیا پولیټیکل خلق څه کوی؟ پکار دا ده چه وزیر صاحب د پخپله Stand واخلی او پخپله د خبره اوکړی، خپل ډیپارټمنټ د پخپله سنهبال کړی۔

جناب سپیکر، خدجی، اورنګزیب خان۔ تاسو بیا جوانټ جواب ورکړئ۔

جناب محمد اورنگزیب خان، شکریہ، محترم سپیکر صاحب۔ وزیر صاحب نوجوان بھی ہیں، Energetic بھی ہیں، ان کی خواہش ہے کہ کام کریں۔ جناب! آپ ان کی جون کی بجٹ تقریر نکال کر سنیں تو اس میں بھی بالکل یہی باتیں ہیں جیسے انہوں نے زبانی رٹا ہوا ہو یا Recorded cassette پر ٹیپ چلا رہے ہوں۔ پھر آپ نومبر، دسمبر کا جو اجلاس ہوا ہے، اس میں بھی یہی Questions میرے بھی تھے اور ممبران صاحبان کے بھی تھے اور اس وقت بھی انہوں نے یہی جواب دیا تھا کہ ہم پالیسی بنا رہے ہیں اور ایس ای ٹی کے ہم نے انٹرویوز لے لیے ہیں، سی ٹی کے ہم نے ٹیسٹ لے لئے ہیں۔ ان اساتذہ کے ٹیسٹ، انٹرویوز اور امتحانات وغیرہ مئی یا اپریل میں انہوں نے لئے ہیں محترم سپیکر صاحب، اور وہ ابھی تک اس انتظار میں بیٹھے ہیں کہ ہماری اپوائنٹمنٹ ہوگی، پبلک سروس کمیشن کو بھیجے گئے وغیرہ وغیرہ، لیکن ہمیں اس پر اعتراض نہیں ہے۔ اب یہ خود تسلیم کر رہے ہیں جیسے کہ بشیر بلور صاحب نے کہا کہ فوج کے حوالے کر رہے ہیں، طارق سواتی صاحب بھی دبی زبان میں کہہ رہے تھے کہ فوج کے حوالے کر دیں تو پھر ہماری کیا ضرورت ہے؟ میرے حلقے میں آئیں، میرا یہ ریکارڈ ہے خدا کے فضل سے کہ مہینے میں تین، پانچ یا چھ دن میں سکولوں کے دورے کرتا ہوں۔ صبح ہر سکول کی حاضری یقینی بنانے کیلئے میں صبح آٹھ بجے سکول کے دروازے پر کھڑا ہوتا ہوں، تو ممبران کس لئے ہیں؟ ہم کس لئے ہیں، وزارت کس لئے ہے؟ یا تو پھر یہ استعفیٰ دے کر چلے جائیں اور فوج کے صوبیداروں کے حوالے کر دیں جیسا کہ واپڈا، صوبیداروں کے حوالے ہے جناب سپیکر۔

جناب نجم الدین: سر! زما یو سوال دے، زه درخواست کومه۔ ما ونیل چه د اسمبلئ ممبران هم تهیک نه دی روان، نو دا بریگیڈیر صاحب به کله ستاسو په دے کرسئ باندے کبینی؟ دا ضمنی سوال دے او د چیف منسټر صاحب په دے کرسئ باندے به جرنیل کله کبینی؟ د دے سوال جواب د مونږ له منسټر صاحب راکړی خکه چه ممبران هم نه دی تهیک، په صحیح لارنه دی روان او وزیران هم تهیک نه دی جی نو دا به کله کیږی؟

سید محمد صابر شاه: جناب سپیکر! کله چه په اسمبلئ کښ د چا پوزیشن دے حده پورے کمزورے شی نو هغوی بیا یقیناً دغه خوبونه وینی چه جرنیل صاحب به کله راخی، کرنل صاحب به کله راخی؟ فوج زمونږ د ملک فوج دے او د الله فضل سره زه د بیگم نسیم ولی‌خان صاحبے مشکوریمه چه څنګه پرون هم دوئ دغه شان اوونیل چه فوج چه څومره کارکړے دے د واپډے غونډے یو Institution کښ او هغے کښ بهتری راغلے ده نو که داسے څه کار د فوج په حواله کیږی چه د هغوی نه کار اخستے کیږی نو هغے ته بد نظرسره نه دی کتل پکار. مونږ په خپل فوج باندے فخر کوؤ۔ دویمه خبره جناب سپیکر، زه دا کومه چه دا کومه مسئله ده جی نو دا ډیره اهم ده۔ چرته کښ عدالتی کارروانی ده لیکن دا یو Concern زمونږه دے چه زمونږ په صوبه کښ. خصوصاً د سائنس ټیچرز په وجه باندے خو زمونږ پوره تعلیمی نظام د تباهئ غاړے ته روان دے۔ نو زه دا وایم چه دا د پبلک سروس کمیشن خو یو اوږد Process دے او پکار هم دے لیکن یو خو جی په دے باندے چه آیا Short مونږ له څه کول پکار دی خکه چه په دے اوږد Process باندے که مونږ خو جی نو زمونږ هغه نسلونه لګیا دی تباه کیږی۔ بهتر به دا وی چه د ایجوکیشن کمیټئ ته که دا شے حواله شی چه په دے باندے مونږه کښینو، اپوزیشن او ګورنمنټ دا ټول رونړه مونږ په خپلو کښ په اتفاق اتحاد سره یوه پالیسی داسے جوړه کړو، د ګورنمنټ موقف به هم راشی او دا فنانس سیکرټری به هم په دے کښ راااوغواړو چه دوئ مونږ له څه کولے شی؟ آیا ایډهاک بنیاد باندے یا څه بل بنیاد باندے؟ ایم-ایس-سی‌خلق موجود دی جی او هغوی به ___ خو د سسټم په مشین کښ مونږ انګښتی یو جی نو که د دے نه مونږ بهر اووتلو اوکه څه شے

جوړ کړے شو۔ بیگم صاحبے ته به زه خصوصي په دے باندے، زما خیال دے د ایجوکیشن کمیټۍ دوئ ممبر هم دي، تاسو یئ، شکر دے چه دي، که نه وئ نو ما به سپیشل دوئ له دعوت ورکولو، نور دے لیډرانو صاحبانو، د جے۔ یو۔ آئي لیډر، دراني صاحب ناست دے، هغوی ته به اووایم که دوئ کمیټۍ ته دا شے ریفر کړی نو مونږ به د دے لږ څه لائحه عمل رااوباسو او دا ډیر زیات ضروري دے جی۔

جناب سپیکر۔ جی چیف صاحب۔

سردار غلام نبی، جناب سپیکر! ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ کی ایسی بلڈنگز ہیں جو آج سے پانچ سال پہلے بنی ہیں اور وہ اب تک خالی پڑی ہیں اور وہاں ابھی تک ٹیچرز نہیں گئے۔ پہلے تو یہ ہوتا ہے کہ فنانس ڈیپارٹمنٹ پوسٹیں سینکشن نہیں کرتا، ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ لسٹیں نہیں بھیج رہا، SNE غلط ہے، رائٹ، لفٹ، ایک دفتر سے دوسرے دفتر، پھر ہم نے پارلیمانی پارٹی اور ہر جگہ یہ کوشش کی کہ یہ مہربانی کرکے پوسٹیں Sanction کریں۔ جناب! جب پوسٹیں Sanction ہوگئیں تو اب ٹیچرز نہیں ہیں۔ دس دفعہ تو یہ Advertise کر بیٹھے ہیں۔ Waiting list کا چھ مہینے ٹائم ہوتا ہے، چھ مہینے سے زیادہ وہ Waiting list رہ نہیں سکتی تو ایک تو یہ پوزیشن ہے۔ تمام سکول تو میں نہیں کہہ سکتا لیکن Most of the schools جو ہیں، ان میں بعض میں ایک ٹیچر ہے، بعض میں ٹیچر ہی نہیں ہے۔ Female side پر بے شمار سکول ہیں جو بند پڑے ہوئے ہیں For sack of staff۔ دوسری بات یہ ہے کہ انہوں نے کہا ہے کہ ہم فوج کو دیتے ہیں اور وہ Ghost schools نکالیں گے، مجھے فوج پر قطعاً کوئی اعتراض نہیں ہے، وہ ہمارا ایک حصہ ہے، فوج کو دیں تو اچھی بات ہے لیکن سوال یہ ہے کہ ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ کیا کرتا ہے؟ اس صوبے کا سب سے بڑا ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ ہے، یہ تنخواہیں لیتے ہیں اور اگر اس چھوٹے سے صوبے میں اتنا بڑا ڈیپارٹمنٹ یہ بھی نہ بتا سکے کہ ہمارے Ghost schools کہاں کہاں ہیں تو پھر اس ڈیپارٹمنٹ کا قطعاً کوئی فائدہ نہیں ہے۔ تو I would strongly stress on the Minister for Education. جس سے ہماری بڑی Hopes تھیں کہ نیا آدمی آ گیا ہے، Young آدمی ہے، یہ بہت سے اچھے کام کرے گا......

جناب بشیر احمد بلور، انہوں نے کہا ہے کہ 'Hopes' تھیں، مطلب یہ ہے کہ اب ان سے کوئی امید نہیں ہے کہ وہ اچھا کام کر سکیں گے۔

سردار غلام نبی، نہیں' انشاء اللہ اچھے کام کرے گا' اب بھی ہمیں Hopes ہیں۔ تو اگر یہ حال ہو کہ اس چھوٹے سے صوبے میں ایک Young Minister of Education یہ بھی نہ بتا سکے کہ ہمارے Ghost schools کہاں کہاں ہیں؟ اور پہلی بات تو یہ ہے Ghost schools کیوں ہوں؟ اگر اتنا بڑا محکمہ ہے' بڑی بڑی تنخواہیں لے رہے ہیں تو گھوسٹ 'Ghost' means جھوٹے سکول' جھوٹی تنخواہیں دی جا رہی ہیں تو یہ کیوں ہیں جی؟ یہ تو بڑی افسوسناک بات ہے۔ یہ ٹریژری یا اپوزیشن کی بات نہیں ہے' We should be unbiased ہمیں جو اچھی چیز ہے' اس کو Appreciate کرنا چاہئے' جو بری چیز ہے اور وہ کسی کارنر سے بھی آئے تو اس کا کچھ علاج کرنا چاہئے۔ مجھے تو بہت افسوس ہو رہا ہے کہ اتنے چھوٹے سے کام کیلئے آرمی کو کہا جا رہا ہے کہ آرمی آئے۔ آرمی کب تک کس کس جگہ اور کس کس موقع پر ہمارے لئے آئے گی؟ آرمی کا کام تو جی بارڈر کو Secure کرنا ہے۔ میں آرمی کے خلاف نہیں ہوں' آرمی جو ہے' وہ ٹھیک ہے جی۔

(تالیاں) Army is some thing اس کی ہم قدر کرتے ہیں لیکن یہ جو ابھی اس صوبے میں سلسلہ شروع ہو رہا ہے تو I feel کہ یہ نہیں ہونا چاہئے۔ (تالیاں)

Young Minister ہیں اور یہ Young Minister ہر ایک جگہ اور ہر ایک ڈسٹرکٹ میں جائیں اور خود دیکھیں کہ سکول کہاں ہیں؟ Young man ہیں' یہ تو بیس گھنٹے ٹریول کر سکتے ہیں' تو Let him go himself to each and every school and find out کہ کہاں کرپشن ہو رہی ہے۔ I am grateful, jee

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات)، ما دا عرض کوؤ لکه چه څنګه پیر صاحب اوونیل، ښه خبره به دا وی چه د دے هاؤس یو کمیټی وی او هغه په دے پوره په سنجیدګئ سره غور اوکړی۔

جناب سپیکر، پریږدئ جی۔

وزیر جنگلات، نه جی، چه هغه کمیټی پرے غور اوکړی، مطلب دا دے چه شته دے۔ خو خبره دا ده چه سکولونه هم زمونږه داسے بے طریقے رغ شوی دی چه کوم خائے نے ضرورت نشته دے نو هلته سکولونه رغ شوی دی او اوس د هغے نه مسئله جوړه شوے ده۔ منسټر صاحب خو ډیر واضح اوونیل چه درے زره سکولونه 'Ghost' دی۔ د Ghost schools مطلب دا دے چه یو خائے

نے ضرورت نه وی او ډیر داسے مونږه ټولو ته معلوم دی چه صرف د هغه کس د پاره چه د چا ووټران وو، مونږه غیر ضروری سکولونه جوړ کړی دی او هغوی پکښې اوس څاروی تړی او هغوی ترے حجرے جوړے کړی دی۔ نو دغه غلطه طریقه باندے سکولونه جوړول چه دی، دا هم زمونږه نه یوه غټه غلطی شوے ده۔ کوم ځائے پورے چه د آرمی تعلق دے نو آرمی خو به زه دا اووایم چه کوم ځائے ته راشی، که یوه محکمه نه ټهیک کیږی نو ټهیک ده، آرمی د راشی خو زر تر زره، میاشت دوه درے کښې د هغه کار Complete کړی او کار د هغوی په څه طریقه دے چه محکمے والو ته سزاګانے ورکوی چه هغوی خپل کار ولے په هغه وخت نه دے کړے یا ولے نے غلط کړے دے یا بل چا غلط کړے دے؟ مکمل طور آرمی په دے کښې Involve کول چه کوم دی، هغه هم زمونږه رونړه دی او زمونږه شانتے خلق دی، که مونږه هغوی په دے کښې Involve کړو نو هغوی به هم زمونږه په شان شی۔ نو پکار دا ده چه څه خلق (تالیاں) نو څه پکښې داسے ساتل غواړی چه هغه د دے خبرو نه یو طرف ته وی۔ (قطع کلامیاں)

جناب سپیکر، جی نمبر په نمبر، ټولو ته وایمه جی۔ آپ سے پہلے افتخار الدین صاحب تھے۔ بس اوس زه درته ناست یم بے غمه، اوس به نے ټهیک دغه کومه۔

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر! دا سوال ډیر اهم دے ------

وزیر تعلیم، دا ایډجرنمنټ موشن دے او که څه دی؟ هسے رولنګ غوارم۔

جناب محمد ہاشم خان (چارسده)، سپیکر صاحب! تاسو هغه Questions' Hour قصه خرابه کړه، پکار ده -------

جناب سپیکر، ما نه ده خرابه کړے۔ ما خو تاسو ته یو شل خله دا Request اوکړو، بی بی درته اوکړو، صابرشاه، پیر صاحب اوکړو او بیا هم تاسو پاڅئ نو زه څه چل اوکړمه؟ ما سره خو یوه لار دا ده چه زه سارجنټ ایټ آرمز ته اووایمه چه بهر نے اوباسه۔ دا اوکړمه؟

جناب محمد ہاشم خان (چارسده)، پکار ده چه اوشی۔

جناب سپیکر، اوس که مے چا ته اجازت ورنکړو په غلطه خبره باندے نو بیا لاړ

شي او هلته شکايتونه کوی چه ما سره نے رويه سخته ده او زه د ده کمرے ته نه خم۔ نو بيا دا خبرے کوی۔

جناب محمد ہاشم خان (چارسده)، سپيکر صاحب! د Questions' Hour دا افاديت ختم شو۔

جناب سپيکر، بالکل هم تاسو ختم کړو، سپيکر صاحب نه دے ختم کړے۔

جناب افتخار الدين، سپيکر صاحب! ما عرض دا کولو چه يو ډير اهم بحث په يوے محکمے باندے بحث شروع دے خو دا خبره ختمول غواړی سپيکر صاحب، خکه چه ما د يو عالم نه اوريدلی دی چه د ذکر نه زيات د فکر ضرورت دے۔ زه چه دے خپلو رونړو ته سوچ کومه نو د اسفنديارخان د تنګولو د پاره کله يو راپاځی او کله بل راپاځی۔ منستر ډير خوږ دے خو زه به دا اووايمه چه عمل پکار دے، عمل۔ عمل پکار دے، خالی اخبارطرف ته د بيا ن ورکولو ضرورت نشته دے۔ نو د دے وجے نه به زه اسفنديا رخان ته وايم چه دا سستم به چی د کله نه ته ټهيک کړے؟

وزيرتعليم، جناب سپيکر صاحب! د دے آرمی د خبرے چونکه وضاحت أو نه شو۔ دا داسے آپريشن نه دے چه آرمی به راشی او د DEO په خانے به کپتان کښينی او د ډائريکټر په خانے باندے به کرنيل کښينی۔ It is just a two week operation هغه خکه چه د دے نه مخکښے چه کوم سوال وو نو هغه دا وو چه شل DEO سره په سيکنډری ساند باندے او شل DEO سره په پرائمری ساند باندے، د هغوی سره د سره ګادی نشته دے۔ The Department does not have the facility to undertake such an operation دا باقاعده The Provincial Government is going to put a bill of Rs 1,78,00000 for this operation. چه کوم په اپريل کښ به کيږی او هغه صرف د دوه هفتو آپريشن دے۔ صرف مونږه له به Data Collect کوی چه دا کوم خانے کښ Ghost school دے او کوم خانے کښ سکولونه ټهيک روان دی او کوم خانے نه دی؟ بس صرف د دے Data د پاره دی۔ لږ زه خبره کوم۔ بل کوم خانے پورے چه د پبلک سروس کميشن تعلق دے نو د هغے هغه Process ډير اوږد

دے۔ هغه خبره هم مونږه منو۔ پبلک سروس کمیشن سره د نیے نه زیات چه کوم Appointments وی نو هغه د ایجوکیشن ډیپارټمنټ وی۔ زمونږه په نوے نیشنل ایجوکیشن پالیسیٔ کښې هم دا ده او مونږه باقاعده په یو Task Force کار کوو۔ په هغے کښې هم مونږه دا Recommend کوو چه The Education Department should have its own Educational Service Commission خکه چه د دے نه بغیر زمونږه ــــ مونږه خپلے خالی آسامیانے پبلک سروس کمیشن ته اولیږو او دوه، دوه کاله نه نے هغوی نه ډکوی۔ نو دا مسئلے دی - There are lackness which have been inherited by me نو لږ وخت به اخلی۔ مطلب دا دے We can not have a turn around with in two days

جناب محمد ہاشم خان (چارسده)، جناب سپیکر صاحب! زه صرف منسٹر صاحب ته دومره وایم چه څه کم دوه کروړه دویٔ آرمی والا له ورکوی چه دویٔ به نے په دے آپریشن باندے لګوی۔ دا پیسے دے ډیپارټمنټ ته ورکړیٔ چه ډیپارټمنټ پخپله فعال شی۔ زما په خیال د منسټر صاحب په علم کښې به وی چه SDEO male/female and DEO male/female Primary. دے څلور واړه دفترو سره څلورګاډی خپل خپل شته۔ هر یو دفتر سره خپل خپل ګاډے شته دے۔ پرائمری سره، سیکنډری سره بے شکه نشته دے، هغه DEO یو آفس دے چه هغوی سره نشته، باقی دے څلور واړو آفیسرز سره څلور خپل وهیکلز دی او خپل پوره ډسټرکټ کښې دویٔ Functional دی۔ کم از کم د دے په نسبت که دویٔ نوره هم څه توجه ورکړی چه دا ښه شی۔ دویمه خبره، پبلک سروس کمیشن سره بے شکه Posts شته خو دا ایجوکیشن ډیپارټمنټ د خپل څه داسے بندوبست اوکړی چه د هغوی نه دا پوستونه واخلی یا کله پورے چه هغوی په دے Appointments نه وی کړی چه دا Temporary طور باندے دویٔ پخپله اوکړی۔ زمونږه په وخت کښې SET 70 and 25%. چیف منسټر صاحب له سمری تلے وه چه د خپل ډیپارټمنټ نه SET 75% By promotion promote کړیٔ، د سی ټی نه ایس ای ټی Promote کړیٔ۔ په هغے باندے هم عملدرامد نه دے شوے۔ دغه څیزونه د دویٔ یقینی کړی او دغه سهولیات د

دوئ خلقو له ورکړی- چه دا کوم دوئ سره Full educated خلق دی، دا د دوئ Promote کړی نو زما خیال دے چه ډیرے مسئلے به د دوئ پکښ حل شی۔

وزیرتعلیم، څنګه چه ما عرض اوکړو نو د دوئ په وخت کښ به هم څه سمریانے تلے وے خو مونږ دا مسئله حل کړے ده۔ دا که اخبارونه چا کتلے وی نو دا ټول پوسټونه مونږ Advertize کړی دی او باقاعده د دے د Interviews د پاره تاریخونه اینبودے شوی دی او څنګه چه هغه Interviews اوشی نو باقاعده دا آسامیانے به، ایډهاک سسټم ته ضرورت نشته، باقاعده یوه واضحه پالیسی مونږ جوړه کړے ده خو دومره وخت نشته، انشاء الله زه به تاسو نه یوه ورځ داسے وخت غوارمه چه زه په دے پالیسئ باندے بحث اوکړمه او چه تاسو پرے خبر شئ۔

جناب عاشق رضا سواتی، سپیکر صاحب! جو کام نہ کرنا ہو تو اس کی سمری بھی بنتی ہے، کمیٹیاں بھی بنتی ہیں۔ مہربانی کریں یہ خاص ایجوکیشن کا مسئلہ ہے اور اس میں سمریوں یا کمیٹیوں کی ضرورت نہیں ہے۔ یہ ملک و قوم اور بچوں کے مفاد میں ہے۔ اس کیلئے سمریوں کی ضرورت نہیں ہے۔ مہربانی کرکے ایسے کام فوری طور پر کئے جائیں، سر۔

Mr Speaker Honourable Muhammad Zahir Shah Khan, MPA, to please ask his Question No 418 Muhammad Zahir Shah Khan

* 418 _ جناب محمد ظاہر شاہ خان، کیا وزیرتعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ضلع شانگلہ کے مندرجہ ذیل دیہات کے گورنمنٹ مکتب سکولوں کی عمارتیں تیار ہیں لیکن تاحال عملہ تعینات نہیں کیا گیا ہے۔

۱۔ نوے کلے لیلونئی، ۲۔ چانجل لیلونئی، ۳۔ سرہ خیہ لیلونئی، ۴۔ بیا کلی لیلونئی، ۵۔ حیات آباد لیلونئی، ۶۔ منز چوربٹ، ۷۔ باندہ کوټکے، ۸۔ خانپور، ۹۔ تاتا لیلونئی، ۱۰۔ ماڈے کوټکی، ۱۱۔ درہ دندی، ۱۲۔ منجے میرہ، ۱۳۔ ذبونہ، ۱۴۔ سکننی، ۱۵۔ لوگے، ۱۶۔ لانباز، ۱۷۔ کونشے بشام، ۱۸۔ مناگے، ۱۹۔ نزرے، ۲۰۔ اویل ذھیرن، ۲۱۔ چاہ لزارہ لیلونئی، ۲۲۔ شیش لیلونئی، ۲۳۔ بنرشواڑ، ۲۴۔ لاہور بشام۔

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو حکومت مذکورہ سکولوں کو کب تک سٹاف مہیا

کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

میاں گل اسفندیار امیر زیب (وزیر تعلیم)۔ (الف) ان چوبیس سکولوں میں بیس مسجد پرائمری سکولز ہیں' ان میں کمرے پروجیکٹ نو کے تحت تعمیر کئے گئے ہیں اور ایک ایک مدرس ان سکولوں میں تعینات ہے۔ ان میں سے سیریل نمبر ۳' ۶' ۱۱' ۱۲' ۲۲' ۱۶' ۱۷' ۱۸' کل آٹھ سکولز طلباء کی تعداد کم ہونے کی وجہ سے محکمانہ طور پر فی الحال بند کئے گئے ہیں اور چار سکولز سیریل نمبر ۲۱ تا ۲۴ ریگولر پرائمری سکولز ہیں' انکی عمارات مکمل ہیں اور PC-IV زیر غور ہیں۔

(ب) جواب جز (الف) میں ملاحظہ ہو۔

جناب محمد ظاہر شاہ خان، جناب سپیکر ! سر ! زما ضمني سوال دا دے چه د جز الف) په جواب کښې نے ليکلي دي چه "چوبیس سکولوں میں بیس مسجد پرائمری سکول ہیں' ان میں کمرے پراجیکٹ نمبر نو کے تحت تعمیر کئے گئے ہیں اور ایک ایک مدرس ان سکولوں میں تعینات ہے۔ ان میں سے سیریل نمبر تین تا اٹھارہ' کل آٹھ سکولوں میں طلباء کی تعداد کم ہونے کی وجہ سے محکمانہ طور پر فی الحال بند کئے گئے ہیں اور چار سکول سیریل نمبر اکیس تا چوبیس دیگر پرائمری سکولز ہیں' ان کی عمارت مکمل ہیں اور پی سی فور زیر غور ہیں"
جناب سپيکر، خبره دا ده چه يو خو دوئ د دے سکولونو عمارتونه جوړ کړي دي خو بيا نے بند کړے دي۔ اته سکولونه جي نور د دے نه علاوه، د دے اتو خو ما خپل سوال کښې ذکر کړے دے، نور هلته کښې په درجنونو سکولونه داسے شته چه هغه دوئ بند کړي دي۔ په دے وجه نے بند کړي دي چه هلته کښې دوئ يوه Criteria د مسجد سکول د پاره ايښودے وه چه د شلو هلکانو نه کم وي نو هغه به بنديږي۔ نو اوس خنے داسے سکولونه دي چه په هغے کښې انيس يا اتهاره هلکان دي نو هغه سکولونه هم دوئ بند کړي دي جي۔ زمونږه علاقه شانګله داسے غرنيزه ده چه هغه دور دراز په غرونو کښې يو علاقه ده۔ يو خانے دے چه په هغے کښې پچيس تيس کورونه دي او چه کله باران يا واورے اوشي نو هغه علاقے بالکل کټ آف شي يعني په سوونو واره د تعليم نه محرومه شي جي۔ د تعليم خو دا خبره نه ده چه شلے هلکان په يو خانے کښې تعليم حاصلوي او هغوی ته تعليم ملاويږي خو چه يو هلک ترے کميږي نو هغه سکول د دوئ بندوي؟ نو په دے زه منسټر صاحب ته دا Request کووم

چه دا کومه چه پالیسی ده، کم از کم مونږه له د په دے غرنیږو علاقو کښې Relaxation راکړے شی۔ زمونږه ډیر سکولونه په دے وجه بند شوی دی۔ هلکه، لږ صبر اوکړه۔ سید احمد خان، ته کښینه، زه سوال کومه۔ (قہقہے) بل جی دوئ دا ذکر کړے دے چه دا PC-IV زیر غور دے جی، پینځه، شپږ کاله اوشو چه دا PC-IV زیر غور دے نو دا شپږ، اووه کاله اوشو چه دا سکولونه تیارشوی دی او دا غور به ترکله پورے کیږی؟ نو زما منسټر صاحب ته دا Request دے، یو دا چه زمونږه کوم سکولونه کټ شوی دی او بله خبره دا ده چه کوم زیر غور دی، "زیر غور" لفظ د مونږه ته اووائی چه دا به کله پورے پاس شی؟ ډیره شکریه۔

جناب سید احمد خان، سر! ایک ضمنی کوئسچن ہے۔ بڑا Impotant question ہے کہ یہ جن مکتب سکولوں کو Convert کرتے ہیں باقاعدہ سکولوں میں تو اس بارے میں ظاہر شاہ صاحب کا کلاس فور کا مسئلہ ہے۔ پالیسی یہ ہے کہ جہاں پرائمری سکول بناتے ہیں، وہاں جو آدمی زمین دے گا، اس کا کلاس فور لیتے ہیں لیکن یہ مکتب سکول جو آپ بنا رہے ہیں، ان میں بھی گاؤں والوں سے زمین لیتے ہیں لیکن ابھی تک ان سکولوں میں کلاس فور کی تقرری نہیں ہوئی ہے۔ یہ ایک بہت بڑا مسئلہ ہے تو کیا محکمہ اس سلسلے میں کلاس فور تعینات کرنے کا کوئی ارادہ رکھتا ہے؟ یہ ضمنی کوئسچن بڑا ایک Important question ہے۔

Mr Speaker Honourable Minister Sahib, please

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! ظاهر شاه چه کومه د مسجد سکول خبره اوکړه نو د مسجد سکول یوه Criteria ده۔ دوئ چه څنګه اوونیل، هغه دا ده چه دا کهلاؤ شی چه د شلو نه پکښې زیات Students یا واړه وی نو هغه جاری اوساتلے شی او د هغے نه چه کم وی، نو دا یو قسم Trial base باندے وی او چه د هغے نه کم وی نو هغه بند کړے شی۔ چونکه دوئ یوه ډیره ښه خبره اوکړه، د دوئ علاقه هم غرنیږه ده او د غریږے علاقے، دا یوه Criteria ده چه شل Students، خو اکثر په دے غرنیږو علاقو کښې اوولس، اتلس یا پنځلس وی نو Normally this rule is not followed in letter and spirit که داسے پنځلس یا شپاړس کسان وی نو اکثر هغوی ته څه نه شی ونیلے کیږی۔ بهرحال که داسے سکولونه په دے کښې بند شوی وی د Enrollment په وجه

باندے چه په کوم کښی د پنخلسو پورے کسان هم برابر کیدے شی، نو .I think the Department would be willing to give this and his point is well taken and it is authentic

جناب سلیم سیف اللہ خان، جناب سپیکر صاحب! -------

وزیر تعلیم، جی زه دا جواب-----

جناب سلیم سیف اللہ خان، ښه ښه جواب ورکړه۔

وزیر تعلیم، بل چه کوم خانے پورے د دے محلورو سکولونو تعلق دے نو مونږه دوئ له جواب ورکړے وو او چونکه دا سوال به په دے تیر شوی اسمبلی سیشن کښی Take up کیدو نو په هغه وخت کښی د محلور واړه سکولونو PC-IV زیر غور وو خو اوس په هغے کښی د دوه سکولونو PC-IV شوے دے او دوه سکولونو ته باقاعده یو یو استاد تعینات شوے دے او دا باقی دوه سکولونه لا فی الحال زیر غور دی۔ انشاء اللہ دے کښی به هم ډیر زر تعیناتی اوشی۔ د سید احمد خان چه کوم سوال وو د مکتب سکولونو باره کښی چه هغے کښی کلاس فور نشته نو تر څو پورے چه دا مکتب سکولونه ریګولر سکولونو ته نه وی بدل شوی نو د قانون مطابق په هغے کښی کلاس فور نه شی لګیدلے۔

جناب سلیم سیف اللہ خان، جناب سپیکر! سب سے پہلے تو میں اسفندیار خان کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ میں نے جو تجویز دی تھی، اس کی انہوں نے وضاحت کی کہ اپریل میں، اور جیسا انہوں نے فرمایا کہ It is only for two weeks اپنے بھائیوں کی معلومات کیلئے اور بی بی کی معلومات کیلئے کہ اگر ایک کروڑ، ستر، پچھتر یا اَتھتر لاکھ ہم Invest کریں تو ہو سکتا ہے کہ اس سے ہمیں ہر سال بیس یا پچیس کروڑ روپے کا فائدہ ہو۔ میں نے سنا ہے کہ پنجاب میں انہوں نے جو Ghost schools اور نوکریوں کا پتہ چلایا ہے تو اب اس میں کمی ہونی ہے اور اس سے ایک ارب روپے سے زیادہ کی ان کو سال میں بچت ہو گی۔ تو انہیں یہ نہیں دیکھنا چاہئے کہ جی ایک کروڑ، ستر یا اَتھتر لاکھ روپے لگیں گے۔ دوسری میری اسفندیار خان سے یہ گزارش ہے کہ یہاں پر خالی پوسٹوں اور ٹیچرز کی باتیں ہو رہی ہیں، ہمارے ضلع لکی کو اب سات سال ہو چکے ہیں، 1992ء میں بنا تھا اور وہاں ایک DEO

(Female) کی پوسٹ ہے لیکن کئی مہینوں سے وہاں اس پوسٹ پر' معلوم نہیں کیا وجوہات ہیں کہ کسی کی پوسٹنگ نہیں ہو رہی اور دوسری بات یہ کہ DEO سیکنڈری کی وہاں پر پوسٹ ہی نہیں ہے۔ تو چونکہ یہ پوسٹیں ہی نہیں ہیں' اسلئے انٹرویوز کیلئے پھر کہیں اور سے کسی کو بھیجنا پڑتا ہے۔ تو یہ بھی میری ان سے گزارش ہے کہ کم از کم ضلع لکی مروت کیلئے جو Post sanctioned ہے' اس پر فوری طور پر DEO (Female) Primary کی پوسٹنگ کریں اور سیکنڈری کی پوسٹ وہاں کیلئے Sanction کریں۔ شکریہ جی۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! جہاں تک سلیم خان صاحب کی DEO (Female) کی تقرری کی بات ہے تو یہاں ہمارے ڈیپارٹمنٹ کے سامنے بہت مشکلات ہیں۔ چونکہ The policy, which I have inherited. ایسی ہے کہ اپنے ضلع سے Female ہو یا Male ہو' DEO یا SDEO ہو' تعیناتی اس کی نہیں ہو سکتی۔ تو اس ضمن میں ہمیں ذرا مشکلات ہیں اور ہم اس پالیسی کو Review کرنے کی کوشش میں ہیں اور جہاں تک Female DEOs کا تعلق ہے' آپ کے علم میں بھی یہ بات آئی ہوگی اور میرے سامنے تو بالکل یہ بات ہے کہ ان کی Efficiency بہت خراب ہے اور Female DEOs اور SDEOs کے دفاتر جو ہیں' وہ ان کے سپرنٹنڈنٹ یا ان کے ہیڈ کلرکس چلا رہے ہیں۔ تو اس ضمن میں بھی ہم اس پر کام کر رہے ہیں کہ اس کا نعم البدل کیا ہونا چاہئے یا اس Inefficiency کو کس طرح ٹھیک کیا جائے؟ جہاں تک ان کی ایک خالی آسامی پر تقرری کا تعلق ہے تو ہم کوشش کریں گے کہ جلد از جلد تقرری ہو جائے اور دوسری پوسٹ بھی Sanction ہو جائے۔

جناب محمد ظاہر شاہ خان، سپیکر صاحب! یوہ خبرہ دہ۔ زہ د دے منسټر صاحب شکریه ادا کوم چه مونږه سره ئے کومه مهربانی اوکړه خو دا مهربانی د مونږه سره لږ غوندے مزید نوره اوکړی او د ورو دا تعداد د راته کم کړی خکه چه دا پنځلس واړه هم ډیر شے دی۔ بل مے دا عرض دے او د ده نه دا یقین دهانی غوارم چه دا کوم سکولونه په دے فارموله کښې بند شوی دی، دا د راله چالو کړی چه زمونږه دا واړه د تعلیم نه محرومه پاتے نه شی۔ ډیره مهربانی جی۔

معزز اراکین کی رخصت

جناب سپیکر۔ ان معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کیلئے درخواستیں ارسال کی ہیں، جناب عبدالسبحان خان، ایم پی اے، نے 12-02-1999 کیلئے اور جناب کریم خان بابک صاحب، ایم پی اے، نے 12-02-1999 کیلئے۔ Is it the desire of the House that leave may be granted to the honourable Members?

(The motion was carried.)

Mr Speaker. The leave is granted.

منظور باچا صاحب او بیا به شعیب خان خبره اوکړی۔ منظور باچا صاحب!

پوسٹ مارٹم ٹائمنگ پر بحث

سید منظور حسین۔ شکریه۔ سپیکر صاحب! زما بس مختصر خبره دا ده چه ستاسو په ذریعه باندے ما د لاء منسټر توجه راګرخوله چه د پوسټ مارټم د پاره چه دا کوم Working hours مقرر شوی دی نو دا Sun rise او Sun set پورے محدود دی۔ چونکه وخت جی ترقی کړے ده او اوس انتظامات کیدے شی۔ چه میت راشی او ټوله شپه هغه په مرده خانه کښې پروت وی نو ما ونیل که لاء منسټر دے طرف ته توجه اوکړی او د دے د پاره قانون سازی اوکړی او دغه پابندی ختم کړی او 24 گھنټے د هغے د پاره Working hours مقرر شی۔ نو بس دا درخواست ما کولو او ستاسو په ذریعه ما د لاء منسټر توجه دے طرف ته راګرخوله۔

جناب باز محمد خان۔ محترم سپیکر صاحب! منظور باچا چه دا کومه خبره اوکړه نو دا یو Question ما دلته په دے هاؤس کښې کړے وو او هغه Question تلے دے یو کمیټئ ته او ارباب صاحب د هغے چیئرمین دے۔ زما به دا Request وی او په دے یو Meeting شوے وو او هغے کښې دوئ څه Technical خبرے کولے نو دے چیئرمین صاحب ته به دا خواست اوکړو چه هغه Question هم داسے پروت دے۔ دا پوسټ مارټم ډیره اهمه خبره ده او حقیقت دا دے چه زمونږه علاقه داسے دغه غونډے ده، قتلونه کیږی او د شپے

یا د مازیگر ټائم کښې چه مړے راشي نو هلته پوسټ مارټم نه کیږي۔ نو ډیر زیات تکلیف ده خبره وي چه مړے پروت وي او ورسره زنانه او بچې راشي او هغه هسپتال کښې داسے پروت وي۔ زما ارباب صاحب ته دا Request دے چه دے د دے هیلتھ کمیټۍ چیئرمین دے او په ده کښې دا جرأت شته دے، که دے دغه Meeting چرته رااوغواړي او په دیکښې څه فیصله اوشي۔

ارباب محمد ایوب جان. جناب سپیکر صاحب! څنګه چه منظور باچا صاحب او باز محمد خان اوونیل نو دے باندے مونږه یو Meeting کړے وو۔ د هیلتھ ډیپارټمنټ افسران مونږه راغوښتي وو او مونږه ټول Agree شو او Recommendations مو اوکړل چه دا رنګه خلقو ته تکلیف دے۔ آنریبل ممبران چه څنګه وائي، They are right and please do it نو جناب سپیکر صاحب، دیکښې څه قانوني پیچیدګیانے راغلے او مونږه هغه کیس لاء ډیپارټمنټ ته واستولو چه دا تاسو زر تر زره مکمل کړئ او دے باندے عمل درآمد اوکړئ۔ On behalf of you. Sir. زه به Honourable Minister for Law ته Request اوکړم چه هغه کیس مونږه ستاسو ډیپارټمنټ ته استولے دے، هغه تاسو زر تر زره مکمل کړئ چه پوسټ مارټم په صحیح طریقه باندے اوشي۔

جناب سپیکر. ایوب جان خان! پخوا خو بجلي نه وه نو خکه به د شپے هغوی پوسټ مارټم نه Allow کولو۔ Sun set او Before sun rise به ئے د پوسټ مارټم کولو اجازت خکه نه ورکولو چه په هغه پوسټ مارټم رپورټ کښې به فرق راتلو، صحیح دغه به نه شو کیدے۔ اوس خو زما خیال دے، بجلي ډیره ده، لاء منسټر صاحب د په دے باندے څه خبره اوکړي۔ Honourable Minister for Law, please ان کا یہ کہنا ہے کہ ہیلتھ کمیٹی نے آپ کو ایک Recommendation بھیج دی ہے کہ پوسٹ مارٹم کی Timing پر غور کیا جائے ' یہ Before sun rise and after sun set جو نہیں ہو رہا ہے۔ اگر اس پر کچھ ہو جائے کیونکہ پرانے زمانے میں تو بجلی نہیں تھی اب تو میرے خیال میں Feasibility بن سکتی ہے کہ اگر شام کو ہو سکے۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات). جناب سپیکر صاحب! If I am permitted.

لوگ حادثات میں this is a very important thing. which has been raised
فوت ہو جاتے ہیں' بس ایکسیڈنٹس وغیرہ میں اور اس کیلئے بعض اوقات ایف آئی آر کٹانی پڑتی ہے اور لوگوں کی میت پوری پوری رات پڑی رہتی ہے۔ انگریزوں کے وقت کا لاء بنا ہوا ہے جس وقت بجلی نہیں ہوتی تھی It is very ___ دنیا کہاں سے کہاں جا رہی ہے اور ہم کیا کر رہے ہیں؟ جناب! اگر شام چھ بجے سے ایک منٹ بعد میں پہنچے تو پھر صبح چھ بجے کے بعد اس کا پوسٹ مارٹم ہوگا۔ مردہ خانوں میں میتیں پڑی ہوتی ہیں تو We endorse this کہ اس میں کچھ ترمیم آنی چاہئے۔

جناب سپیکر: میرے خیال میں اس میں Legislation کی بھی کوئی ضرورت نہیں ہوگی۔ کوئی رولز ہیں' ان میں کچھ Amendment ہوگی تو وہ گورنمنٹ خود کر سکتی ہے۔

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون و پارلیمانی امور)، سپیکر صاحب! اس میں تو ان کے اپنے میڈیکل رولز ہیں' پولیس رولز ہیں' کہ فلاں فلاں ٹائم' After sun set نہیں ہوتا اور Before the sun rise نہیں ہوتا کیونکہ ان کی یہ Visibility ہے۔ غالباً یہ پرابلم ہے۔ As a simple lawyer. I am telling this that this is the porblem اور اس کو جناب' اگر Overcome کر دیا جائے تو No doubt. genuine defficulty ہے مگر اس میں پوسٹ مارٹم کرنے والوں کو کوئی اعتراض نہیں ہے' وہ تو اپنی ڈیوٹی پر حاضر ہیں' صرف Visibility کی بات ہے کہ اس کو کیسے Ensure کیا جائے کیونکہ جب یہ بنی تھی تو -----------

جناب سپیکر: یہ اس وقت اسلئے ہوا تھا کیونکہ بجلی نہیں تھی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: اس وقت بجلی نہیں تھی تو This can be Sir. ہو جائے Detail process اس کا اسلئے processed No doubt. this should be اس کے So that یا جو کوئی ایسی بات ہو' اس پر ہمیں فائنل تفصیل مل جائے تو پھر میں آپ کو آگاہ کر دوں گا کہ What is the report of the Health Department. Home Department and the Jail Department Prosecution جو بھی ہو' اس پر ہوگا۔

جناب محمد ہاشم خان (چارسدہ)، مسټر سپیکر سر! زما په خیال دے غټ غټ هسپتالونو کښې خاصکر د حیات آباد میډیکل کمپلیکس یا ایل آر ایچ غونډے په

دے هسپتالونو کښې داسے څه بندوبست شته دے چه هغوی ورته هغه Light د Visibility د پاره لګولی دی او They permit the post mortem نو دغه د پاره د دوئ داسے څه بندوبست اوکړی او خاصکر په دے ټولو ډسټرکټ هيډ کوارټر هاسپټلز کښې د داسے بندوبست اوشی نو به ډیره ښه وی۔

جناب سپیکر، جناب عاشق رضا سواتی۔

جناب عاشق رضا سواتی، شکریه۔ سپیکر صاحب! د پوسټ مارټم باره کښې خبرے کیږی نو مونږه ټول مسلمانان یو او که یو سړے په ګولئ اووژلے شو یا ئے زهر اوخوړل یا نور څه داسے څیز نو د دے پوسټ مارټم خو ضروری دے لیکن د ایکسیډنټ خو Cause of death خو Clear دے جی۔ څه داسے طریقه کول پکار دی چه که د چا ایکسیډنټ شوی وی چه هغه د دے شی نه مستثنیٰ قرار شی۔

جناب سپیکر، نه، Cause of death clear نه وی۔ بعضے وخت د Heart attack نه سړے مړ وی، د ایکسیډنټ نه هډو مړ نه وی۔ یو سړے دے، Injuries ورته شوی دی خو د هغه Death چه کوم دے نو د Heart attack نه اوشی۔ داسے نه ده چه تر څو پورے هغه Injury هغه ته Contribute کوی نه۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! ------

جناب سپیکر، جی۔

جناب فرید خان طوفان، سپیکر صاحب! تاسو ولے وکالت شروع کړو پکښې؟ تاسو خو وکیلان یئ پکار ده چه دے خبره کښې کار نه لرئ۔

جناب سپیکر، شعیب خان! لږ واورئ چه هغه غریب خبره اوکړی او بیا خی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! زما یو Relevant point of order دے او تاسو ته درخواست کوم چه تاسو ئے لږ په توجه سره واورئ او زما لږ رهنمائی اوکړئ۔ ستاسو سره لاء منسټر صاحب ته، حاجی عدیل صاحب ته چه ډپټی سپیکر هم دے او پیر محمد خان صاحب ته خواست کوم، زما په خپل خیال جناب سپیکر، کوم کونسچن چه په ایجنډا باندے راغلے دے نو غالبً د دے خو دا مقصد شو چه دا دلته Consider شو، جواب ورکړے شو نو زه

ستاسو نه جناب سپیکر، دا رهنمائی اغستل غوارمه چه په دے سوالونو باندے دلته ضمنی سوال اونشو او ټائم ختم شو، په هغے باندے مونږ د رول 48 تحت د Discussion د پاره نوټس ورکولے شو او که نه شو ورکولے؟ زما۔-

جناب سپیکر: دا خو به هغه Due time کښې ورکولے شی کنه۔ Two days before that. two days before that

جناب احمد حسن خان: نه، نه Two days before نه وی مسټر سپیکر سر، په کونسچن باندے، هغه کونسچن ------

جناب سپیکر، تاسو رول 47 اوګورئ۔

جناب احمد حسن خان، رول 47 اوګورم سر؟ سر! دا ډیر Important دے ځکه چه زما یو کونسچن یو قسم له دغه شو نو ونیل یے چه اوس نه کیږی۔

جناب سپیکر، ما خو تاسو ته ډیر منت اوکړو چه اوګورئ۔

جناب احمد حسن خان، جی سر۔

جناب سپیکر، که تاسو دے ګهړئ ته اوګورئ نو تاسو ته په Questions' Hour کښې د خپل ټائم نه هم زیات ټائم ملاؤ شو۔ یو ګهنټه وی او ما تاسو له -----

جناب احمد حسن خان، سر! دا رول 47 وائی، "Prohibition of discussion on question or answer _ There shall be no discussion on any question or answer. except as provided in Rule 48" او رول 48 بیا وائی مسټر سپیکر، چه "Discussion on matter of a public importance arising out of answer to a question". 'out of a answer to a question'. 'answer' is very much there. Mr Speaker. Sir

جناب سپیکر، دا بیا تاسو رول 38 ورسره اولولئ نو د هغے نه به تاسو ته دا صفا پته اولګی چه کوم کونسچن هغه رانشی، دغه رانشی نو د هغے Answer به Table کیږی بیا Further نو رخه ختم شی جی۔

جناب احمد حسن خان، جی زه هم خان دغه شان پوهول غوارمه۔ رول 38 به اوګورو مسټر سپیکر سر - "Written answers to questions not replied orally" د دے خو دا مطلب دے چه "Written answers to questions not

replied orally _ If any question placed on the list of questions for answers on any day is not called for answer within the time available for answering of question on that day . the answser shall be laid on the Table by the Minister concerned or the Member to whom the question is addressed and no oral answer shall be required for such a question nor shall any supplementary question be asked in respect thereof"

اوس جناب سپیکر، په 'Oral' جواب باندے نے دا دوه Restrictions لگولی دی -------

جناب سپیکر، 'Oral' هم دغه دے کنه جی-

جناب احمد حسن خان، خو د Discusson د پاره -------

جناب سپیکر، 'Oral' دغه دے- گورئ جی هلته خو هسے، که بیا Strictly په دغه ځئ چه 'Starred', 'Unstarred Question' وی نو-------

جناب احمد حسن خان، دغه زما ---------

جناب سپیکر، هغه دغه نه دے- اوس چه یو خل دا تاسو ټول هغه کړل نو بیا به هم هغه فارمولا Apply کیږی چه کوم رول 38 تاسو ته وائی خو دا جی نه شی کیدے-

جناب احمد حسن خان، د دے دوؤ مسترِ سپیکر سر، Clearly order دے چه دا به نه شی کیدے- د دے دریم نشته نو تاسو بیا څه Kind consideration نه شئ کولے؟

جناب سپیکر، نه جی، دا نه شی کیدے-

جناب احمد حسن خان، ښه سر، ښه سر-

جناب محمد ہاشم خان (دیر)، سر! دیکښ زه یو ضمنی خبره کول غواړم-

جناب سپیکر، جی، شعیب خان- دا شعیب خان خبره اوکړی نو بیا تاسو خبره اوکړئ جی- هغوی د ټولو نه مخکښ پاڅیدلے وو او ما هغوی روستو کړل- (تالیاں)

جناب محمد شعیب خان (ملاکنډ)، مهربانی- جناب سپیکر صاحب! ما تاسو ته مخکښې هم عرض اوکړو نو تاسو ما ته اوونیل چه روستو به خبره اوکړې- په دے تیر 24 دسمبر باندے د لوډ شیډنګ خلاف په بټخیله کښې یو جلوس اووتے وو- په هغے کښې د پیپلز پارټۍ، د مسلم لیګ، د عوامی نیشنل پارټۍ، د جمعیت العلماء اسلام او د دے ټولو پارټو مشترکه جلوس وو- په هغے کښې نے زه په اولنی جنورۍ ګرفتار کړم او جیل ته نے اولیږلم تیمر ګره ته- په دیکښې جی ------

جناب سپیکر، جیل ته نے لیږلے وے او که څو ورځے نے ریسټ هاؤس کښې هم ساتلے وے؟

جناب محمد شعیب خان (ملاکنډ)، ریسټ هاؤس کښې نے جی ساتلے وومه- هغه خو د انګریزانو یو بدنام ریسټ هاؤس وو او بیا نے جی دفعے راباندے هغه شان کټ کړے لکه چه د بغاوت مقدمه ده او بیا خاصکر په اخبارونو کښې دا ټولے خبرے اوشوے- زه ستاسو او د بی بی خصوصاً او د خپلے پارټۍ د ملګرو او بیا د آفتاب خان، د پیپلز پارټۍ د هغے ملګرو او ورسره د جمعیت العلماء اسلام، درانی صاحب او د محسن خان او بیا بالخصوص د پریس والا رونړو چه زما د پاره په دے اسمبلۍ کښې او په دے هاؤس کښې چه څومره خبرے دلته کښې شوے دی یا کومے خبرے نے کړے دی د اسمبلئی په فلور باندے نو بیا ټول د دے ټول هاؤس مشکور یم چه یره زه دومره سرے نه ووم خو زما نه دومره یو غټ سرے نے په اخبارونو کښې او په دے خانے کښې جوړ کړو-

(تالیاں) او د هغه بغاوت مقدمے خو زمونږ په مشرانو باندے هم راغلے دی، نیشنلے چه کوم دی نو هغه نه د بغاوت نه ویریږی، نه د پهانسۍ نه ویریږی او نه چه کوم دے د نور څه نه ویریږی- که فرض کړه داسے جرم وی او داسے د بغاوت مقدمے وی نو دے ته مونږ هر وخت تیار یو- د عوامو خدمت زمونږه فرض دے- مونږه دے اسمبلۍ ته هم دے عوامو راوستے یو او په دغه کښې که زمونږه سر هم کټ کیږی نو بیا به هم، هم دغه بغاوت کوو، کوو به، کوو به-

(تالیاں) بیا زه د خپل طرف نه د دے ټول هاؤس مشکور یم چه ما سره او زما دے پارټۍ سره نے Co-operation کړے دے- ډیره ډیره مهربانی-

Mr Speaker The sitting is adjourned and we will re-assemble on 16th of this month i e on Tuesday at 10 00 a m The left-over Agenda fixed for that. day will be carried out Thank you

(اسمبلی کا اجلاس منگل 16 فروری 1999 دس بجے صبح تک کیلئے ملتوی ہوگیا۔)